

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Sukupolvien väliset kasvatuserot

Teder, Anna-Liis

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Tikkurila

Sukupolvien väliset kasvatuserot

Anna-Liis Teder
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
01,2015

Anna-Liis Teder

Sukupolvien väliset kasvatuserot

Vuosi 2015

Sivumäärä 56+2

Opinnäytetyön tarkoitus oli tarkastella sukupolvien välisiä kasvatuseroja. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Puolistrukturoidulla teemahaastattelulla kerättiin kokemuksia lapsuudesta ja vanhemmuudesta sekä yleisesti kasvatuksesta. Tutkimuksessa tarkastellaan millaiset erot kasvatuksessa nousivat esiin sukupolvien välillä, mitä on hyvä kasvatusta ja millainen on hyvä vanhempi sekä mitkä asiat vaikuttavat vanhemmuuteen. Opinnäytetyön aihetta tarkastellaan sekä kokemusten että teorian pohjalta. Erityisesti tarkastellaan kasvatusta sekä perhettä, vanhemmuutta ja lapsuutta.

Kerätystä aineistosta kävi ilmi, että vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä lapsuuteensa, mutta kasvattajina he halusivat muutamia asioita tehdä eri tavalla kuin omat vanhempansa. Hyväksi vanhemmaksi kuvailtiin vanhempaa, joka on johdonmukainen, reilu, aidosti läsnä ja tukee lasta kaikessa. Sukupolvien välisiksi kasvatuseroiksi kuvattiin mm. vanhempien ihmisten kunnioitusta, uskonnon merkitystä ja vanhempien asettamia rajoja. Oman lapsuuden nähtiin vaikuttavan hyvin paljon siihen, millaisena vanhempana itse toimii. Vanhemmuuteen vaikuttivat myös muut asiat, kuten paikkakunta eli ympäristö, aikakausi jne. Sukupolvien välisiä kasvatuseroja olisi hyvä tutkia lisää. Esimerkiksi eri lähtökohdista lähtevien lasten elämänkaarit ja samankaltaisuudet olivat haastateltavista kiinnostava aihe. Myös sukupuolien väliset kasvatuserot, eli naisen ja miehen ajatukset lasten kasvatuksesta ja kasvattamisesta koettiin mielenkiintoiseksi ja lisätutkimuksen arvoiseksi aiheiksi.

Avainsanat: Sukupolvet, kasvatuserot, perhe, vanhemmuus, lapsuus, lasten oikeudet, yhteiskunta, kasvatusta, lapsiperhe, kasvatustyyli

Anna-Liis Teder
Generational Differences in Education

Year	2015	Pages	56+2
------	------	-------	------

The thesis was carried out as a qualitative research, in particular, a half-structured theme interviews were used. The purpose of this thesis was to examine the intergenerational educational differences. The half-structured theme interviews were collected by using experiences of childhood and parenting, as well as education in general. The research questions were what kind of differences in education emerged between the generations, what is good education, what makes a good parent and which factors affect their parenting. This thesis deals with the experience and also the theory. In particular, education and the family, parenting and childhood were examined.

The data collected showed that parents are generally satisfied with their childhood, but as educators want to do a few things differently than their parents. A good parent was described as consistent, fair, someone who is truly there and supports the child in all aspects. Intergenerational educational differences were described inter alia as respect for older people, the significance of religion and parental limits. A person's own childhood was seen to affect very much on how the parent him- or herself behaves. Parenting was also affected by other things such as location and era, etc. There should be more research on intergenerational educational differences. For example, the differences and similarities between children from different starting-points were the topic of interest among the interviewees. Also the differences in education between genders and thoughts of how to grow up children was found very interesting and important subject.

Keywords: generations, culture differences, family, parenthood, childhood, children's rights, society, education, families with children, educational styles

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Kasvatus	8
	2.1 Kasvatushistoria	10
	1.2 Kasvatushistorian muutokset aikakausittain aikajanalla.	12
3	Perhe, vanhemmuus ja lapsuus.....	13
	3.1 Vanhemmuuden haasteet	16
	3.2 Kasvatuserot	18
	3.3 Kasvatustyyli	19
	3.3.1 Laiminlyövä kasvatustyyli	19
	3.3.2 Vapaa kasvatustyyli	20
	3.3.3 Aikuisjohtoinen kasvatustyyli	20
	3.3.4 Lapsilähtöinen kasvatustyyli.....	21
	3.3.5 Lannistamisella saavutettu arvovalta.....	22
	3.3.6 Lapsista etääntymällä saavutettu arvovalta.....	22
	3.3.7 Tyhmään kopeuteen perustuva arvovalta.....	22
	3.3.8 Pedanttiisuuteen perustuva arvovalta.....	23
	3.3.9 Liialliseen järkeilyyn perustuva arvovalta	23
	3.3.10 Rakkauteen perustuva arvovalta	23
	3.3.11 Lempeyteen perustuva arvovalta.....	23
	3.3.12 Ystävyyteen perustuva arvovalta	24
	3.3.13 Lahjomiseen perustuva arvovalta	24
	3.3.14 Apuun perustuva arvovalta	24
	3.3.15 Tietoisuuteen perustuva arvovalta	24
	3.3.16 Vastuuntunteeseen perustuva arvovalta	24
	3.4 Lasten oikeudet	25
	3.5 Yhteiskunta ja kasvatus	27
	3.5.1 Yhteiskunnan palvelut lapsiperheille	28
	3.5.2 Lapsiperheiden tuet	30
4	Opinnäytetyön prosessi	31
	4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet.....	31
	4.2 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät	31
	4.2.1 Teemahaastattelu.....	32
	4.2.2 Puolistrukturoitu haastattelu	32
	4.2.3 Teemoittelu	32
	4.3 Opinnäytetyön toteutus.....	33
5	Haastateltavien kokemuksia	33
	5.1 Kasvatus.....	34

5.1.1	Lapsiperhe saa apua ja tukea arkeen.....	35
5.2	Lapsuus.....	36
5.2.1	Lapsuus nyt ja ennen	39
5.2.2	Kasvatus nyt ja ennen	40
5.2.3	Vanhempien vastuu nyt ja ennen.....	41
5.3	Vanhemmuus	41
6	Eettiset kysymykset ja luotettavuus	45
7	Johtopäätökset	48
7.1	Hyvä kasvatus	48
7.2	Hyvä vanhempi	49
7.3	Erot kasvatuksessa	49
7.4	Vanhemmuuteen vaikuttavat	50
8	Pohdinta	51
	Lähteet	54
	Liitteet.....	56

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe on sukupolvien väliset kasvatuserot. Aihe valikoitui niin, että projektin alussa odotin itse esikoistani. Raskauden aikana tulin pohtineeksi saamaani kasvatusta, omaa tulevaa vanhemmuuttani ja niiden mahdollisia eroja ja haasteita. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella eri-ikäisten kokemuksia lapsuudesta sekä vanhemmuudesta. Tavoitteena on herättää ajatuksia lapsuuden vaikutuksesta vanhemmuuteen. Tavoitteena on tuoda esiin myös mitä hyvä kasvatus ja hyvä vanhemmuus tarkoittavat eri sukupolvien edustajille.

Kasvatus merkitsee meille monia asioita. Meillä kaikilla on oma näkemys millainen on hyvä vanhempi tai kasvattaja sekä pohdimme myös miten meidät on kasvatettu, mikä kasvatuksessa oli hyvää ja mitä itse haluaisi kasvattajana tehdä toisin. Kasvatus on yksi sosiaalialalla puhuttavimpia aiheita ja monista siihen liittyvistä asioista on kiistelty pitkään. Myös mediassa käsitellään paljon kasvatusta ja vanhemmuutta sekä sen haasteita. On tärkeää tuoda esiin teoreettista tarkastelua sukupolvien välisistä kasvatuseroista eli kasvatushistoriasta ja muuttuvasta kasvatuksesta sekä yhteiskunnan vaikutuksesta kasvatukseen. Asiaa on myös järkevää tarkastella kokemusten pohjalta jotta saisimme tietoa onko teoriatieto yhtenevää kokemusten kanssa ja miten kasvatus ja oma lapsuus on koettu. Opinnäytetyössä tuon esiin millaiset asiat vaikuttavat kokemusten pohjalta kasvatukseen ja miten kasvatus on muuttunut.

Kasvatuksella tarkoitetaan lapsen ja vanhemman keskinäistä vuorovaikutusta (Sinkkonen 2010, 13-14). Vanhemmalla on aina vastuu lapsesta, eli lapsen hyvinvoinnista ja lapsen valmistamisesta aikuisuuteen sekä yhteiskunnan jäseneksi. Paljon puhutaan myös siitä, että vanhempien tulisi antaa enemmän aikaa lapsilleen. Tämä on kuitenkin yksi vanhemmuuden haasteista, koska yhteiskunnan asettamat paineet vanhemmille työelämässä kovenevat ja työ on hektisempää - perhe-elämän ja työn yhdistäminen on siis vaativaa. Vanhempien kerrotaan myös lykkäävän kasvatustavasta yhteiskunnan muille tahoille kuten esimerkiksi päiväkodille ja kouluille, ajaako kuitenkin yhteiskunta itse vanhemmat tähän?

Yhteiskunnan muuttuessa myös vanhemmuuden haasteet muuttuvat. Esimerkiksi teknologian kehittyessä se luo haasteita vanhemmille ja sen vaaroista puhutaan usein mediassa. Teknologian antaessa myös mahdollisuuksia se on myös riski sekä haaste. Nykyään jo yhä pienemmät lapset käyttävät teknologiaa kuten älypuhelimia sekä tablet-tietokoneita. Kehittyvä teknologia vie myös aikaa lasten leikeiltä. Myös yhteiskunnan ja median luoma paine lapsille ja nuorille vaikuttaa lasten lapsuuteen ja nuoruuteen, yhä enemmän lapset ihannoivat aikuisuutta ja haluavat käyttäytyä kuin aikuiset. Ennen Internetin aikakautta kasvattaneiden ja kasvaneiden mielestä elämä oli usein yksinkertaisempaa. Tietävätkö vanhemmat riittävästi teknologian vaaroista. Voisiko päiväkotia ja koulu tukea vanhempia enemmän ja millaisissa asioissa vanhemmat tarvitsisivat tukea?

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen toteutin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastateltavia oli 13, naisia 10 ja miehiä 3. Vanhin sukupolvi oli 1930 -luvulla syntynyt ja nuorin sukupolvi 1992 syntynyt. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa minulla oli aihealueet ja apukysymyksiä, mutta haastattelut toteutettiin keskustelunomaisina ja avoimina sekä rentoina tilanteina. Haastateltavat olivat eri sukupolvien edustajia, jotta sukupolvien väliset kokemukset ja kasvatuserot näkyisivät. Haastattelujen litterointia ja läpikäymistä helpotti teemat jotka olivat ennalta päätetty. Myös koodaus tulosten havaitsemisessa oli tärkeää. Haastatelluista osa olivat lähipiiristäni, tai lähipiirini tuttavina. Otin heihin yhteyttä tekstiviesteillä, puhelimitse sekä sosiaalisen median kautta. Haastattelut tehtiin usein haastateltavien kotona. Käytin haastatteluissa muistiinpanovälineitä sekä puhelintani äänittämiseen. Haastattelut toteutettiin pääosin syksyllä 2014.

2 Kasvatus

Kasvatus on jo pitkään ollut hyvin puhuttu aihe ja sitä on tutkittu paljon. Kasvatusteorioita on paljon ja niitä on kehitetty ajankulun myötä, kun tietoa on tullut lisää ja maailma on kehittynyt ja muuttunut. On kuitenkin erilaisia lakeja ja säädöksiä jotka ohjaavat vanhempien ja viranomaisten toimintaa sekä tukevat kasvatusta. Lait ja säädökset tukevat myös lapsiperheiden hyvinvointia. Myös Yhdistyneiden kansakuntien laatimat lasten oikeudet ohjaavat vanhempien ja viranomaisten toimintaa. Suomi on yksi maista jotka ovat allekirjoittaneet lasten oikeuksien sopimuksen. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista)

Haluamme usein antaa omille lapsillemme paremman lapsuuden kuin mitä meillä itsellämme on ollut, jos omassa lapsuudessamme on jotakin jonka koemme ongelmalliseksi tai vääräksi, haluamme välttää niitä kuten esimerkiksi turvattomuutta tai yksinäisyyttä. Kasvatuksessa on monia haasteita. Haasteet voivat liittyä esimerkiksi rajojen asettamiseen, työn ja perhe-elämän yhdistämiseen, yhteiskunnan kehittymiseen sekä lapsuuden muuttumiseen. Kaikilla vanhemmilla on omat haasteensa. Rajojen asettaminen voi olla vanhemmalle hankalaa, koska lapsen pettymyksen kestäminen tuntuu vanhemmasta kamalalta. Vanhempi myös kokee periksi antamisen houkuttavampana, koska tilanne rauhoittuisi nopeammin. Myös Makarenko (1950, 11) mainitsee tästä vanhempien rajojen asettamisen haasteellisuudesta sekä pettyneen lapsen käytöksestä. Julkisuudessa puhutaan myös siitä kuinka lapsia hemmotellaan ja vanhempi-lapsisuhde on muuttunut kaverilliseksi. Vanhemmat antavat lapsilleen helposti liian paljon materiaalia kuten leluja. Vanhemmat saattavat ajatella, että lapsi tarvitsee paljon leluja leikkiäkseen ja kehittyäkseen, näin ei kuitenkaan ole, tavaran paljous aiheuttaa lapselle vallinnan vaikeutta ja turhautumista (Makarenko 1950, 49-50). Vanhemmat antavat lapsilleen paljon, koska he kokevat, että heillä on mahdollisuus antaa. Materiaalin antamisesta ollaankin montaa mieltä ja myös jotkut vanhemmista kokevat sen vääräksi ja jopa haitalliseksi lapselle. Jos lapsella on paljon leluja, ei lapsi enää käytä mielikuvitusta tai jos materiaalilla lahjotaan

lasta, on se myös haitallista. Yksi kasvattajien haasteista on lapsilta asioiden vaatiminen ja palkitseminen materiaalilla, myös palkitseminen ilman erityistä syytä on nykyään yleistä. Lapset saattavatkin kokea, että vanhemmat lahjovat heitä ja osaavat näin hallita vanhempaa. Nykyään vanhemmat eivät uskalla eivätkä halua vaatia lapselta asioita samalla tapaa kuin miten heiltä on saatettu vaatia. Yksi yleisistä kysymyksistä voisikin olla, että miten vanhempi voi asettaa sopivasti rajoja, kuitenkin niin ettei kahlitse lasta? Miten voisimme antaa lapselle turvallisen lapsuuden ja samalla opettaa elämässä pärjäämistä. Vanhempana täytyy muistaa kuunnella lasta ja ottaa huomioon lapsen toiveet sekä tarpeet eikä toteuttaa omia haaveitaan lapsen kautta kuten esim. harrastuksia tai tavaran paljoutta vain siksi, että itse olisi lapsena toivonut niitä. (Sinkkonen 1995, 11-12)

Millainen sitten on hyvä kasvatus tai kasvattaja? Edellä mainittu kysymys pyörii useiden vanhempien mielessä ja jokainen vanhempi määrittää itse millainen on hyvä kasvattaja tai millainen kasvatustyyli olisi paras sekä mitä kasvatuksella halutaan saavuttaa ja opettaa. Täydellistä kasvattajaa ei ole eikä siihen tarvitse pyrkiä. Vanhempien on hyvä muistaa, että jokainen kasvattaja tekee virheitä, mutta jokainen varmasti pyrkii olemaan niin hyvä vanhempi lapselleen kuin vain osaa ja pystyy. Hyvä kasvattaja tekee omat virheensä ja oppii niistä. Jokaisella kasvattajalla on omat haasteensa vanhempana, koska jokaisella vanhemmalla on oma historiansa ja jokainen lapsi on erilainen. Kasvatus on molempien oppimista ja kasvamista niin lapsen kuin vanhemmankin. Kasvatus on heidän välistä vuorovaikutusta. Jokainen lapsi tulee huomioida kokonaisvaltaisesti ja yksilöllisesti, siksi myös vanhemman tulee asettaa sellaiset rajat kuin lapsi tarvitsee. Kasvatus, joka sopii yhdelle, ei sovi taas välttämättä toiselle. (Sinkkonen 1995, 11-16)

Lapsi tarvitsee innostavan vanhemman, se on lapsen kehityksen kannalta tärkeää. Vanhemman tulee olla energisyydeltään tai rauhallisuudeltaan kuitenkin samankaltainen kuin lapsensa. Jos näin ei ole, voi lapsi joutua kokemaan elämässään järkytyksiä, kun äidin tarjoama käytös on energisempää kuin mitä lapsi tarvitsisi. (Sinkkonen 2010, 14)

Huonon kasvatuksen saanutta henkilöä pidämme usein sellaisena, jolla ei ole tarpeeksi hyviä käytöstapoja. Huono kasvatus on sellaista, jossa ei ole tuettu lapsen kehitystä ja annettu hänelle tarpeeksi valmiuksia elämään itsenäisesti ja sellaista joka ei osaa ottaa vastuuta sekä on usein välinpitämätön. (Sinkkonen 1995, 11-16)

2.1 Kasvatushistoria

Kasvatushistoria tarkoittaa kasvatusta ennen. Kasvatus on muuttunut ja muuttuu sekä kehityy kokoajan. Kasvatuksen muuttumiseen vaikuttavat monet asiat mutta seuraavaksi käsitellään eri-aikakausien kasvatusta.

1800-1900 Luvuilla kasvatus on ollut erilaista kuin tänä päivänä. Kasvatuksessa pidettiin tärkeänä, että lapsi kunnioittaa ja tottelee vanhempiaan sekä muita vanhempia ihmisiä, joilla on enemmän elämäkokemusta. Kasvatus oli lähinnä kuritusta ja uhkailua. Se oli jokapäiväistä sekä usein aikuinen ei ajatellut asiaa pidemmälle vaan teki niin kuin tilanteessa tuntui. Lasta kasvatettiin iankaikkisuutta varten ja toissijaisesti vasta maanpäälliseen elämään. Uskonto oli vahvasti läsnä kasvatuksessa. (Hänninen & Nummelin & Teerijoki 2008, 22-24)

1900- Luvulla lapsen terveyttä ja fyysistä hyvinvointia ryhdyttiin pitämään tärkeämpänä kuin kasvatusta. Edelleen kuri oli hyväksyttävää, kunhan se ei ollut jokapäiväistä ja lapselle annettaisiin myös hellyyttä. Hellyyttä ei kuitenkaan saanut antaa liikaa, ettei lapsi totu siihen. Oli myös ohje ettei lapsen jokaiseen itkuun tarvinnut vastata, koska se oli vaarallista lapsen hermostolle ja lapsen luonne saattoi vahingoittua tästä hemmottelusta. Kasvatuksessa tärkeintä oli johdonmukaisuus ja lujuus, jotta lapsi ei saisi valtaa. Ajateltiin, että jos lapselle annettaisiin liikaa periksi, hän oppisi tunnistamaan vanhempien heikkouksia ja ottaisi näin valtaa vanhemmilta. (Hänninen ym. 2008, 22-24)

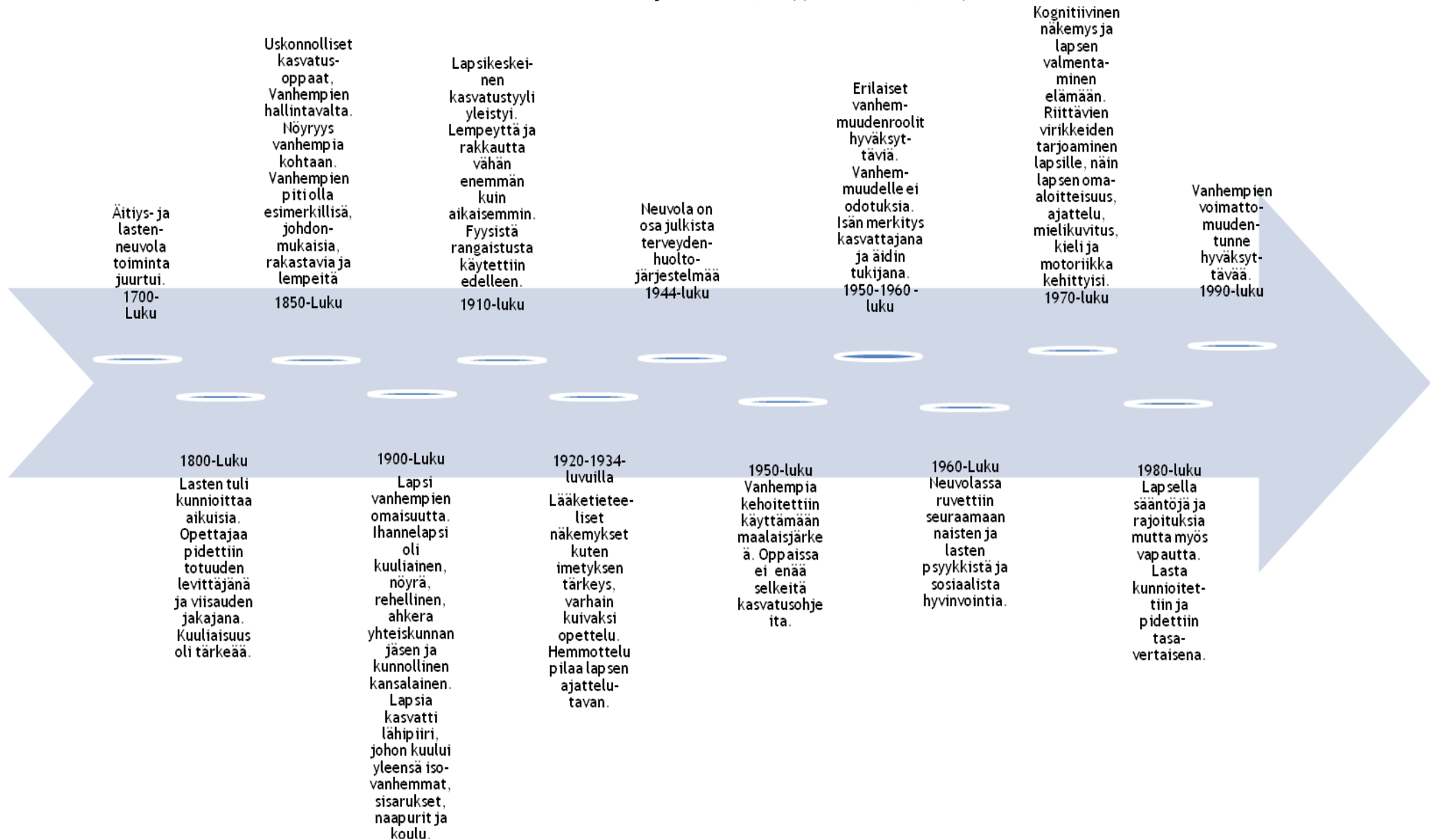
1940-1950 -Luvulla monet perheet elivät talonpoikaisyhteiskunnassa. Tässä aikakaudessa vanhemmilla oli selvät roolit, usein äiti kasvatti ja hoiti lapsia 7 -vuotiaiksi joskus jopa 12 -vuotiaiksi. Koska perhepiiri ja yhteisöllisyys olivat suuri osa talonpoikaisyhteiskuntaa, hoitivat myös muut yhteisöön kuuluvat henkilöt lapsia esimerkiksi vanhemmat sisarukset, isovanhemmat ja sellaiset henkilöt jotka eivät pystyneet tekemään kotitaloustöitä. Isät eivät juurikaan osallistuneet lapsen hoitamiseen tai kasvattamiseen. (Ojala 1993, 159)

1960-1970- Luvuilla pinnalle nousi vapaan kasvatuksen teoria. 1960-1980 -Luvuilla kasvatusta suuntasi kognitiivisuus. 1990 -Luvulla tärkeänä pidettiin lapsentahtisuutta ja lapsentahtista kasvatusta. (Hänninen ym. 2008, 24-25)

Ojala (1993, 160) mainitsee, että Aukia (1984) on kertonut, että jo pitkään on tiedetty lapsen kehityskaari ja sitä on hyödynnetty. Motoristen taitojen kehittäminen ja harjoittaminen lapsen kanssa on ollut tavallista. Motorisia taitoja kehitettiin esimerkiksi sylissä istuttamalla, hyppyttämällä, kävelytuolissa kävelyttämällä jolloin myös hoitaja sai pienen tauon vahtimista. Kuivaksi opettaminen eli pottaharjoitukset aloitettiin kolmen kuukauden ikäisen vauvan kanssa. Pöytätapojen opettaminen aloitettiin kun lapsi osasi istua. Pöytätapoihin kuului, että

syödään siististi ilman, että astioihin jää jälkiä, ruokaillessa käytetään oikeaa kättä, vasenta kättä käyttäessä se saatettiin sitoa vartaloon kiinni tai uhattiin Jumalan rangaistuksella. Myös ruumiillinen kuritus, pöydästä poistaminen tai aterian väliin jättäminen olivat rangaistuksia jota käytettiin. Lasten puhuminen tai nauraminen ruokapöydässä oli rangaistavaa. Myös työntekoa opetettiin lapsille varhain. Noin neljän vuoden ikäinen lapsi otettiin mukaan työntekoon tai annettiin vastuu pienemmistä sisaruksista huolehtimisesta. Myöhemmin tytöt tekivät kotitaloustöitä ja pojat taas hoitivat kotieläimiä kuten hevosia, sekä opettelivat puukon käyttöä. Ennen arvostettiin myös kekseliäisyyttä sekä älyllistä kehitystä, niitä pidettiin yllä ja kehitettiin erilaisten arvoitusten ja leikkien avulla. Lapsia opetettiin lukemaan 6-7 -vuotiaina. Lasta kannustettiin opiskelemaan ja opettelemaan sokerin tai muun makean avulla. Lapselta vaadittiin rehellisyyttä, tottelevaisuutta, ahkeruutta sekä säästäväisyyttä. Lasta saatettiin rankaista ruumiillisesti kurittamalla tai sulkemalla lapsi johonkin huoneeseen. Myös lapsen pois lähettämällä uhkailtiin. (Ojala 1993, 160-161)

1.2 Kasvatustieteen muutokset aikakausittain aikajana. (Kemppainen 2001) Kirjan teoretiedon avulla havainnollistettu.

3 Perhe, vanhemmuus ja lapsuus

Vanhemmuuteen kasvetaan ja suurin osa pääsee kokemaan sen. Vanhemmuus on ollut erilaisista eri aikakausina vaikkakin samat pääpiirteet vanhemmuudella on aina ollut. Vanhemmuus on myös erilaista riippuen siitä minkä ikäisen lapsen vanhempia ollaan ja siitä riippuu myös kasvatatus.

Vanhempi ei ole aina välttämättä biologinen vanhempi vaan joku joka pitää lapsesta huolta. Lapsi itse määrittelee vanhemman merkityksen. Vanhempi-lapsi suhde on aina tärkeä ja ainutlaatuinen. (Hermanson & Martsola 2006, 94-95)

Ennen oman lapsen syntymää tulevat vanhemmat käyvät läpi ja tutkiskelevat omia arvoja, omia lapsuuden kokemuksia sekä omien vanhempien kasvatusta. Monilla tulevilla vanhemmilla on ajatus millainen vanhempi haluaa lapselleen olla. Vanhemmat pyrkivät myös tiedostamaan heidän omien vanhempiensa tekemiä virheitä, jotta eivät itse toistaisi niitä virheitä. Aina vanhemmat eivät onnistu välttämään näitä tilanteita ja huomaavat lapsen synnyttyä ja lapsen kasvaessa, tekevänsä samoja asioita kuin mitä heidän omat vanhempansa tekivät. (Kempainen 2001,24) Kempainen (2001, 24) mainitsee Thompsonin (1995, 6) kutsuvan tätä sukupolvien käänteiseksi perinnöksi. On kuitenkin mahdollista kiertää omien vanhempien virheet tiedostamalla, pohtimalla sekä arvioimalla omaa että omien vanhempien toimintaa.

Perheen kokoonpanolla eli sillä asuuko lapsi yksinhuoltaja, ydin- tai uusperheessä vai homotai heteroperheessä, ei ole yhtä suurta vaikutusta lapsen kasvun ja kehityksen kannalta kuin perhesuhteiden laadulla. Myönteiset suhteet perheessä ovat tärkeitä, sekä myös luottamus perheenjäsenten kesken on tärkeää. (Lahikainen ym. 2008, 114)

Lapsiperheen arjen on hyvä koostua rutiineista, jotka toistuvat päivittäin, ne luovat turvaa lapselle ja ovat lapsen hyvinvoinnin perustana. Pieni lapsi oppii hahmottamaan maailmaa toistuvien asioiden avulla. Kun lapsi tietää mitä seuraavaksi tapahtuu, se tuo turvaa lapselle. Rutiinit tarkoittavat päivärytmin sisällä olevia asioita kuten ruokailua, ulkoilua, pesuja, leikkiä ja lepoa. Rutiinit luovat myös aikuisille osa hyvää elämänhallintaa. (Matilainen 2008, 23-28) Rutiinit ovat tärkeitä lapsuudessa, mutta niiden lisäksi pitää olla myös hellyyttä, rajoja, huolenpitoa sekä rakkautta. Niistä koostuu hyvän lapsuuden edellytykset. (Matilainen 2008, 138-139)

Riittävän hyvä vanhempi luo aluksi lapsen elämälle rakenteen ja arjen. Vanhempi opettaa toiminnallaan lapselle syy-seuraus suhdetta eli jos lapsi toimii tietyllä tavalla mitä sitten tapahtuu, mitä vanhempi silloin tekee. Pienen lapsen vanhemman ensimmäisiä haasteita on arjen rakentaminen, jotta pieni vauva oppii miten perheessä toimitaan ja näin oppii elämään

oman perheen aikataulujen ja tapojen mukaan. Hoiva on myös osa pienen lapsen arkea jota vanhempi pyrkii tarjoamaan lapselle mahdollisimman paljon. Hyvä vanhempi osaa käyttää auktoriteettiaan ja lapsi kokee vanhempansa johdonmukaiseksi. (Lahikainen ym. 2008, 127) Hyvän vanhemmuuden perustana on se kun vanhempi hyväksyy itsensä sellaisena kuin on kasvattajana ja ihmisenä (Hermanson & Martsola 2006, 10).

Vanhempi ottaa huomioon lapsensa persoonallisuuden ja toteuttaa näin vanhemmuuttaan ja kasvatusta. Rauhallisen lapsen vanhempi antaa lapselle hänen tarvitsemansa huomion sekä rauhallisuuden, vilkkaamalle lapselle vanhempi taas käyttäytyy eritavalla ja antaa hänelle hänen tarvitsemansa huomion sekä toimii vilkkaan lapsen mukaan. Lasta suojataan erilaisilta hänelle haitallisilta tai vaarallisilta asioilta kuten tapaturmilta ja kovilta ääniltä sekä tietenkin yksin jäämiseltä. Vanhempi pyrkii turvaamaan lapsensa lapsuuden ja antaa hänelle hyvät mahdollisuudet kehitykseen ja huomioi lapsen hyvinvoinnin eikä altista lasta vaaroille tai asioille jotka saattavat vahingoittaa häntä myöhemmin esim. traumat. (Sinkkonen 1995, 22) Vanhempi tukee vuorovaikutusta ja on kiinnostunut oppimaan lapsestaan. Vanhemmuus ei ole helppoa ja siihen kasvetaan ja jokainen lapsi opettaa vanhempansa. Vanhemmuudelta odotetaan paljon ja jokaisella meistä on jokin mielikuva vanhemmuudesta ja siitä millainen vanhemman pitäisi olla. Se ei kuitenkaan ole niin yksinkertaista ja ei välttämättä toteudu juuri niin kuin olimme ajatelleet. Vanhempien tärkeimmistä tehtävistä on muodostaa turvallinen suhde lapseen, jossa lapsi voi luottaa vanhempansa. Lapsen on tiedettävä, että vanhempi tukee häntä kaikessa, vaikka olisi tehnyt jotakin väärin. Lapsen vääriä tai rangaistavia tekoja ei tule hyväksyä, mutta vanhemman pitää tukea lasta ja näyttää lapselle miten tilanne voidaan korjata tai miten jatkossa voidaan toimia oikein. (Mäkijärvi 2008, 24) Vanhemman tulisi olla lapselle aina ensisijainen turva. Vanhemman tehtävänä on olla lapselle malli ja näyttää, että välillä myös vanhemmat voivat olla väärässä ja silloin on pyydettävä anteeksi (Hermanson & Martsola 2006, 34).

Vanhemmuus on hyvin moninaista ja se kehittyy lapsen kasvaessa. Se on oppimista ja opettamista. Aluksi pieni lapsi tarvitsee vanhempansa hyvinkin paljon mutta lapsen kasvaessa vanhemman rooli muuttuu. Lapselle annetaan vastuuta vähitellen ja niin lapsi saa onnistumisen kokemuksia. Vanhempi oppii samalla luottamaan lapseen ja se helpottaa myös vanhemman luopumisprosessia kun vanhempi huomaa, että lapsi/nuori pärjää omillaan. Vanhemmuuteen kuuluu luopuminen ja lapsen kuuluu kasvaa aikuiseksi. Useimmat aikuiset myös löytävät kumppanin jolloin vanhempien merkitys ei ole enää samanlainen ja se on asia joka vanhempien on hyväksyttävä. Vanhemmat ovat kuitenkin aikuisenkin lapsen elämässä mutta heidän roolinsa ja merkityksensä lapsen elämässä muuttuu. (Hermanson & Martsola 2006, 34-35)

Vanhemmuus on muuttunut vanhempien kannalta epävarmemmaksi, koska on monia ohjeita ja säädöksiä, jotka asettavat vanhemmille paineita. Vanhemmat pyrkivät toimimaan ohjeiden

mukaan ja unohtavat näin maalaisjärjen. (Sinkkonen 1995, 207) Vanhemmuuteen liittyy syyllisyyttä sekä vaikeuksia, usein vanhemmat kokevat rajojen asettamisen haastavaksi varsinkin uhmaikäiselle tai murrosikäiselle lapselle. Siihen ei olekaan yhtä oikeaa vaihtoehtoa, vaan vanhemman tulee toimia niin kuin hänestä tuntuu parhaimmalta ja mikä on lasta kohtaan oikein vaihtoehto siinä tilanteessa. Liian tiukat rajat eivät anna lapselle oikeuksia ja rajojen puuttuessa lapsesta saattaa tuntua ettei hänestä välitetä. (Sinkkonen 1995, 82-83)

Usein puhutaan siitä kuinka vanhempien käsitys vanhemmuudesta on kadonnut ja miten koulun ja päiväkodin pitäisi huomioida lapset yksilöinä mutta kokonaisvaltaisesti. Pitäisi kuitenkin muistaa, että ensisijainen kasvatusvastuu on lasten vanhemmilla. Jokaisen aikuisen pitäisi kuitenkin tukea vanhempia, olla huolissaan lapsesta jos siihen on aihetta, koska jokainen aikuinen ihminen on vastuussa pienemmistä ihmisistä. Yhteiskunnan vastuulla on tarjota vanhemmille tukea vanhemmuuteen ja keinoja joilla arki ja perhe-elämä voisi toimia. Yhteiskunnan tulee myös turvata lapsen kasvu ja kehitys, jos vanhemmat eivät siihen pysty. Viime vuosien aikana on yhä enemmän tullut esiin lasten heitteillejättöjä, heitteillejättö ei aina tarkoita fyysistä heitteillejättöä. (Mäkijärvi 2008, 15)

Hellstenin (2003, 10-11) mukaan auktoriteettien väheneminen ja vanhempien ote vanhemmuuteen on hiipumassa. Nuorten pahoinvointi joka yleistyy ja yhä nuoremmat lapset voivat pahoin, voikin olla vanhempien aiheuttamaa. Viestivätkö lapset ja nuoret päihteiden käytöllä, ilkeyksien tekemisellä ja jopa kiusaamalla siitä etteivät he erota oikeaa ja väärää. Kuka heille kertoo mikä on oikein ja mikä on väärin? (Hellsten 2003, 10-11) Hellsten (2003, 12) tuo esiin myös, että eikö vanhemmat halua kantaa vastuuta lasten kasvattamisesta ja haluavatko vanhemmat, että lapset itse rakentaisivat mielikuvansa oikeasta ja väärästä sekä tästä maailmasta. Tämä ei kuitenkaan ole oikein lasten kannalta. Vanhemmat eivät halua tuntea syyllisyyttä ja siksi vanhemmat pyrkivät ajattelemaan, että yhteiskunta on se jonka kuuluisi tulla vastaan kasvatustehtävässä ja tarjottava enemmän apua lapsiperheille. (Hellsten 2003, 12) Lapsen ongelmat ja haastavuus heijastuvat yleensä perheen sisäisistä ongelmista ja vuorovaikutuksesta (Sinkkonen 1995, 113). Kun ongelmat ratkaistaan lapsi voi paremmin eikä käyttäyty yhtä haastavasti, koska saavat vanhemmiltaan apua ongelmiinsa ja hänen kanssaan keskustellaan ja otetaan lapsi huomioon. Lapsen huono käyttäytyminen heijastaa siis jotakin syvempää ja on pinnan alla, se ei ole pelkästään yksinkertaisuudessaan sitä, että hän haluaa käyttäytyä huonosti vaan sen takana on jokin syy, joka niin sanotusti pakottaa hänet toimimaan niin, koska ei osaa toimia toisella tavalla tai hänelle ei anneta mahdollisuutta toimia toisella tavalla.

Jokaisella meistä on ollut lapsuus ja sieltä meillä on niin hyviä kuin huonojakin muistoja. Lapsuus opettaa meille erilaisia asioita joita hyödynämme aikuisiällä. Lapsuus on tärkeä osa elämänkaarta ja sieltä heijastuvat monet meille tärkeät asiat kuten arvot ja tavat. Lapsuu-

desta lähtöisin ovat myös seuraavat asiat, kuten millaisina koemme itsemme ja miten ajattemme muiden ihmisten näkevän meidät. Jos lapsuus on ollut jotenkin traumaattinen tai vaikea, käymme niitä traumoja ja kehityksen puutteita läpi myös aikuisiällä. Ne voivat olla siis kompastuskiviä. Asiat, joita emme opi lapsuudessa, joudumme opettelemaan aikuisiällä, mikä on haastavampaa, esim. pettymysten kestäminen tai huonon itsetunnon parantaminen.

Lapsella pitäisi olla elämässään turvallinen aikuinen, joka suojelee häntä aikuisten huolilta ja antaa sopivassa määrin vastuuta lapselle. Aikuinen, joka rakastaa lasta ehdoitta. (Hermanson & Martsola 2006, 9-10)

3.1 Vanhemmuuden haasteet

Hermanson ja Martsola (2006) kertovat, että kasvattaminen on taakka, joka on vapaaehtoisesti otettu, josta yleensä selvitään. Välillä vanhemmista, kasvatusta voi tuntua raskaalta esimerkiksi yksinäisyyden takia. Jos arki tuntuu vanhemmasta raskaalta, on hänen hankala kestää lapsen mielenosoituksia ja pettymyksen tunteita. Tällöin vanhemmat yrittävät päästä tilanteesta helpommalla, vaikka se ei olisi lapsen edunmukaista pidemmällä tähtäimellä. (Hermanson & Martsola 2006, 38)

Kasvattajan on hankala nähdä oikeita ratkaisuja kasvatuksessa tänä päivänä, koska tietoa on paljon ja sitä saa monista paikoista kuten neuvolasta, Internetistä, kirjoista ja esitteistä, muilta vanhemmilta ja päiväkodista. Olisi tärkeää, että vanhemmalla itsellään olisi vankka näkemys kasvattajan roolista, jolloin näkisi itsensä riittävän hyvänä kasvattajana ja hyväksyisi sekä tiedostaisi, että jokaista ohjetta tai neuvoa ei voi eikä pidä noudattaa. Jokainen kasvattaja tekee omat ratkaisunsa ja ottaa sellaista tietoa vastaan mitä hän itse haluaa hyödyntää. Jokaisella vanhemmalla on oma kokemus kasvattajasta, ja on hyvä pohtia millainen on hyvää tai huonoa vanhemmuutta. (Kemppainen 2001, 16)

Haasteena vanhemmuudelle voidaan myös pitää kansainvälistymistä sekä sähköisiä medioita ja kulttuuriteollisuutta. Lapset ottavat nykyään mallia entistä enemmän näistä medioista. Mediat ja kulttuuriteollisuus ovat haaste, koska esimerkiksi lasten ja nuorten sosiaaliset taidot sekä sosiaalisten suhteiden laatu heikkenee. Myös kaveripiirit vaikuttavat hyvinkin paljon lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin. (Lahikainen ym. 2008, 297)

Hermanson ja Martsola (2006, 23) kertovat kirjassaan esimerkkejä siitä kuinka rajojen asettaminen voi olla hankalaa. Esimerkiksi nuoren alkoholikokeilujen suhteen. Jos vanhemmat ovat hyvin ankaria ja ehdottomia alkoholinkäytön suhteen, ei nuori tai lapsi uskalla tulla kotiin päihtyneenä, sillä voi kuitenkin olla hyvinkin kohtalokkaat seuraukset. Miten siis vanhempi

saisi lapsen pysymään rajoissa, mutta kuitenkin niin, että lapsi uskaltaa kertoa vanhemmille, jos on tehnyt jotakin väärin. (Hermanson & Martsola 2006, 23)

Tasavertaisen vanhemmuuden aate ei ole toteutunut Suomessa eroperheiden osalta. Yhteis- huoltajuus on hyvin yleinen käytäntö Suomessa, kun vanhemmat eroavat. Isä saa usein etä- vanhemman roolin, jolloin äiti taas lähivanhemman. Vanhempien taloudellinen tuki, välimat- ka, yhteistyö sekä lapsen hyvä tai läheinen suhde toiseen vanhempaan olivat asioita, jotka vaikuttavat etävanhemman ja lapsen tapaamisiin. (Lahikainen ym. 2008, 111-112) Vanhempi- en olisi hyvä tulla toimeen keskenään, koska lapsella on oikeus kumpaankin vanhempaansa ja vanhempien väliset riidat rasittavat ja stressaavat lasta. Vanhemmuuden jatkaminen erillisinä perheinä eli niin, että äidillä on oma koti ja isällä oma, voi vanhemmille myös olla yllättävää ja shokeeraavaa. Vanhempien on opittava kommunikoimaan keskenään ja pidettävä riidat heidän välisinään, sekoittamatta lapsia niihin.

Yhteiskunnassamme aikuiset ovat välillä unohtaneet, että meillä on vastuu alaikäisistä. Vas- tuu on myös vapautta ja vapaus vastuuta. Aikuisilla on mahdollisuus tehdä melkein mitä vain, koska ovat aikuisia. Heillä on valta ja oikeus, aikuisina päättää monista asioista ja vastata päätöksistään itselleen. Nykyään myös lapsilla on valtaa ja he tekevät samoja asioita mitä aikuisetkin. Jos lapset kokevat jo nuorina, että voivat saavuttaa samoja asioita kuin aikuiset, mitä he silloin aikuisuudelta toivovat tai voivat odottaa. (Hermanson & Martsola 2006, 46-47)

Aikuiset, joiden pitäisi luoda rajat lapsille, ovat kuitenkin nykyaikana haasteen edessä. Ylei- sesti hyvänä pidetyn elämän tavoittelemisen on hankalaa, koska taloudelliset asiat ovat aja- neet kristillisen kirkon sanavallan edelle. Näin ollen moraalisia kysymyksiä käsitellyt kirkko on korvautunut ainakin osittain taloudellisilla päämäärillä (Hermanson & Martsola 2006, 137)

Ojala (1993, 171) tuo esiin Inkisen (1972) havainnot, jossa hän kertoo jo 70-luvulla esiinty- neistä yleisimmistä vanhemmuuden haasteista, jotka olivat lasten väliset konfliktit, heidän nukkumaanmenoajat, lasten syöminen, eroahdistus sekä lapsen huomion vaatiminen. Van- hemmuuden haasteet eivät siis ole paljon muuttuneet vaan haasteita on tullut lisää maailman kehittyessä, kuten esimerkiksi teknologian kehittymisen ja globalisoitumisen myötä.

Vanhemmuuteen voi liittyä myös erilaisia uhkia, jotka saattavat hankaloittaa hyvinkin paljon lapsiperheen elämää esimerkiksi taloudellinen tilanne. Jos taloudellinen tilanne on vanhem- milla huono, eivät he välttämättä pysty parhaalla mahdollisella tavalla huolehtimaan lapses- ta. (Lahikainen ym. 2008, 103-104)

3.2 Kasvatuserot

Yksi suuri vaikuttava tekijä kasvatuseroihin on perhe käsitteen muuttuminen. Ennen perheeseen saattoi kuulua lähisukulaiset kuten esim. isovanhemmat, vanhempien sisarukset ja heidän puolisonsa ja lapsensa. Ennen myös vahva yhteisöllisyys helpotti vanhempien vanhemmuutta ja lähipiirin tuki oli todella tärkeää. Nykyään perheeseen kuuluu useimmiten vanhemmat ja heidän lapsensa yleensä yksi tai kaksi lasta. Tämä on osittain myös nykyisin ihanperhe ajattelua. Perheeseen voi siis kuulua myös ainoastaan jompikumpi vanhempi ja lapsi tai lapset. Myös Ojala (1993, 161-162) mainitsee kasvatukseen olevan monella tapaa erilaista, siihen ovat vaikuttaneet perheen koko ja rakenne, kaupungistuminen, yhteisöllisyyden katoaminen, vanhempien työn merkitys ja sen yhdistämisen hankaluus perhe-elämässä sekä palveluiden kehittyminen ja saatavuus, vapaa-ajan olemattomuus kiireisessä nyky-yhteiskunnassa ovat syy sille miksi kasvatusta on muuttunut.

Kasvatukseen vaikuttaa myös muuttunut lapsuus, josta on tullut hektisempää ja johon vaikuttaa moni ulkopuolinen asia esim. kulttuuriteollisuus, sähköiset mediat sekä elintason kohoaaminen. Nykyään kasvatusta on hankalampaa toteuttaa, koska vanhemman pitää huomioida myös aikakausi ja houkutukset, joita nykyään on enemmän kuin ennen. Myös lapsen verkosto oli pienempi ennen kuin nyt. Ennen lapsella oli isovanhemmat ja sisarukset, vanhemmat ja lähipiiri sekä koulu/kyläyhteisöön kuuluvat henkilöt. Lasta kasvattivat ennen konkreettisemmin lähisukulaiset ja lähipiiri. (Kempainen 2001, 15, 23) Elinolosuhteemme ovat muuttuneet, esim. lapsen päivähoidon järjestäminen on monimuotoisempaa kuin ennen, nykyään myös vanhempien työ on erilaista, työ vaatii enemmän.

Ennen myös lapsuuden kokeminen oli erilaista, vanhemmat näkivät, että lapsi on heidän omaisuuttaan tai että lapsi ei ole minkään arvoinen. Lahikainen, Punamäki ja Tamminen määrittelevät porvarillis-patrikaalisen perhekäsityksen siten, että aikuinen oli lapsen suojan ja hoivan tarjoaja ja antaja, lasta pidettiin avuttomana ja tarvitsevana. Kuitenkin niin, että lapsi oli ankarassa alistus-suhteessa aikuiseen nähden. Nykyään kasvatuksessa lapsilla on myös oikeuksia, esim. itsemääräämisoikeus. Lapsen mielipide otetaan huomioon päätöksenteossa ja aikuinen neuvottelee lapsen kanssa vaihtoehtoja. (Lahikainen ym. 2008, 119) Ennen vanhempia kehoitettiin, esimerkiksi ruokailutilanteessa toimimaan tietyillä tavoilla, jotta lapsi ei saa päätäntä valtaa. Esimerkiksi jos lapsi ei halunnut syödä aamulla tiettyä ruokaa, ei hänelle valmistettu muuta vaan sitten lapsi oli syömättä, seuraavalla ruualla tarjottiin samaa ruokaa ja silloin se maistui, koska hänellä oli nälkä. Ruokailutilanteista ei saanut tehdä hauskaa eikä liian mielekäästä. Pelättiin, että jos ruokailutilanne olisi lapselle mielekäs tai hauska saa hän haluamansa ja osaa vaatia sitä jokaisella kerralla ja saa näin valtaa. (Hänninen ym. 2008, 24-28) Nykyään harva vanhempi toteuttaa tätä, eikä myöskään näin radikaalisti. Lasten syömättömyys jollain aterialla koetaan kuitenkin normaaliksi eikä ajatella pelkästään, että se on lap-

sen mielenosoitus. Nykyään myös perheillä ja lapsilla on enemmän vaihtoehtoja mitä syödään, ennen ei myöskään ollut varaa nirsoiluun.

Nykyään kasvattajan rooli ja kasvatustavut ovat muuttuneet, syitä tähän on monia, yksi merkittävimmistä tekijöistä on vanhempien ikä (lapsia saadaan myöhemmin kuin ennen). Myös yhteiskunnalliset muutokset, kuten kaupungistuminen vaikuttavat kasvattajan rooliin. Myös sukulaisten ja isovanhempien fyysinen etäisyys vaikuttavat kasvatuseroihin. Esimerkiksi isovanhemmaksi on muuttunut hyvinkin paljon, sillä nykyään ei tarvitse fyysisesti olla paikalla, koska kehittyneen tietotekniikan avulla yhteydenpito onnistuu helposti ja yhteydessä voidaan olla päivittäin tai viikoittain. Kulkuyhteydet ovat parantuneet, mutta välimatkat voivat olla kuitenkin monilla perheillä ja sukulaisilla pitkiä, joka on oma haasteensa perheen elämässä. Yhteiskunnan kehittyminen ja tarjoamat elinolosuhteet vaikuttaa hyvin paljon perheiden elämään. (Kempainen 2001, 15-16)

Median vaikutus vanhemmuuteen on painetta lisäävä, koska se välittää uutta sekä jopa ristiriidassa olevaa tietoa (Kempainen 2001, 16). Medialla tarkoitan televisiota, aikakauslehtiä, sanomalehtiä, radiota, katukuvassa näkyviä mainoksia sekä ehkä tämän päivän tärkeintä ja vaikuttavinta median osaa on sosiaalista mediaa kuten esim. Facebookia.

3.3 Kasvatustyyli

Kasvatustyyliä on erilaisia ja niitä jaotellaan eri tavalla. Seuraavaksi tuon esimerkkejä Mannerheimin lastensuojeluliiton jaottelusta sekä Lahikaisen, Punamäen ja Tammisen (2008, 125) taulukon sisällön, jossa tuodaan esiin kasvatustyyliä ja sen vaikuttavuutta. Myös muissa teoksissa on kerrottu kasvatustyyleistä, myös niistä olen poiminut tärkeimmät kohdat joita tuon esiin seuraavaksi. Lopuksi kerron myös Makarenkon (1950, 19) näkemyksiä kasvatustyyleistä 1950-luvulta.

3.3.1 Laiminlyövä kasvatustyyli

Laiminlyövässä kasvatustyyliä ei ole rajoja eikä rakkautta. Tässä tyyliä vanhempi ei ole läsnä lapsensa elämässä, eikä osaa ottaa vastuuta lapsesta tai lapsen asioista. Lapsella ei ole siis rajoja tai sääntöjä eli ei nukkumaanmenoajoja tai muitakaan rutiineja. Vanhempi ei ole johdonmukainen. Lapsi kokee vanhemmat pelottavaksi, koska vanhempi on ennalta-arvaamaton. Vanhempi ei tue lapsen kehitystä tai kasvua, lapsi hakee rajoja jostakin muualta, jos hän ei saa sitä kotona. Lapsi haluaa tulla hyväksytyksi ja haluaa tuntea itsensä arvostetuksi. Vanhemmalla on syy tällaiselle käyttäytymiselle eikä se ole välttämättä yksiselitteinen. Ongelma vie vanhemmalta voimat ja siksi hän käyttäytyy laiminlyövästi lasta kohtaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, Kasvatus ja kasvatustietoisuus)

3.3.2 Vapaa kasvatustyyli

Vapaa kasvatustyyliä kuvataan myös hemmottelevana ja lapsijohtoisena kasvatustyylinä, joka tarkoittaa sitä että lapsella ei ole rajoja mutta rakkautta kylläkin. Tällaisessa kasvatustyyliässä lapsella on valta ja hänen halunsa ohjaa vanhempien toimintaa. Vanhemmat eivät tässä vanhemmuustyyliässä johda lasta vaan enemmänkin kyselevät ja kertovat toivomuksia lapselle, mutta lapsen ei ole pakko ottaa toivomuksia vastaan kuten esim. ”Voisitko laittaa takkisi naulakkoon” tai ”voisitko kerätä lelut pois”. Vanhemmat valitsevat usein tämän kasvatustyylin, koska haluavat antaa lapselleen hyvät mahdollisuudet sekä arvostaa ja kuunnella lastaan. Lapsen näkökulmasta tämä kasvatustyyli kuitenkin tuntuu epäreilulta, koska hän saa liikaa vastuuta. Suuri vastuu ja päätäntävalta on lapselle pelottavaa, niillä voi olla myös vakavia seurauksia. Tässä kasvatustyyliässä vanhempi antaa suuren vastuun lapselle eikä opasta lasta oikeisiin valintoihin. Kun lapsi tekee väärin vanhempi paheksuu häntä, vaikka vanhempi yrittääkin piilotella tätä, aistii lapsi sen silti. Tässä tyyliässä lapsi tuomitaan ihmisenä eikä tekonsa takia. Vanhempi ei anna tarpeeksi ohjausta ja opastusta, jota hän voisi antaa omalla elämäkokemuksellaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, Kasvatus ja kasvatustietoisuus) Vapaa kasvatustyyli voi olla myös henkistä laiskuutta, ei pelkästään periaatteellisia syitä kieltää joku asia lapselta. Vanhemmat saattavat ajatella, että sitä mitä ei näe niin ei ole tapahtunut. (Hermanson & Martsola 2006, 23) Vapaa kasvatustyyliä voidaan kuvata myös sallivana kasvatuksena, joka tarkoittaa siis sitä, että lapsen annetaan mahdollisimman paljon päättää itse omasta toiminnastaan ilman, että vanhempi asettaa sääntöjä toiminnalle. (Kempainen 2001, 19)

3.3.3 Aikuisjohtoinen kasvatustyyli

Aikuisjohtoinen kasvatustyyli on komentelevaa ja siinä esiintyy rajoja mutta ei rakkautta. Tässä tyyliässä lapsen on totettava vanhempansa, eikä vanhemman tarvitse selittää asioita vaan kun aikuinen päättää jotakin on lapsen tehtävä niin. Lapsi ei saa kyseenalaistaa vanhempaa. Vanhempi on ankara ja kasvatuksessa voi olla myös kuritusta. Tällainen kasvatustyyli voi tuoda lapselle turvaa, jos siinä ei kuitenkaan käytetä väkivaltaa. Kasvatuksessa hyvänä puolena on selkeät rajat sekä säännöt. Lapsi ei kuitenkaan tässä kasvatustyyliässä opi itse harkitsemaan oikeaa ja väärää eikä osaa kertoa omaa mielipidettään. Kasvatustyyli voi olla hyvinkin haitallinen lapselle, lapsi voi olla hyvinkin katkera ja arka. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, Kasvatus ja kasvatustietoisuus)

Autoritaarinen kasvatustyyli tarkoittaa myös aikuisjohtoista kasvatusta. Tässä kasvatustyyliässä vaaditaan tottelevaisuutta ilman vanhempien perusteluja. Autoritaarinen kasvatustyyli on haitallista, aikuisiällä näillä lapsilla voi olla hyvin hankalaa luottaa muihin ihmisiin. Heillä voi olla

myös vaikeuksia olla oma-aloitteisia ja ohjata omaa käyttäytymistään, koska heitä on aina ohjattu ja heiltä on vaadittu asioita. (Kemppainen 2001, 17)

3.3.4 Lapsilähtöinen kasvatustyyli

Lapsilähtöinen kasvatustyyli on ohjaava ja vuorovaikutuksellinen sekä siinä on sopivassa suhteessa rajoja sekä rakkautta. Tässä tyyliässä vanhempi tietää lapsen kehityksen sekä toimii lapsen hyvinvoinnin mukaisesti. Hän asettaa lapselle sopivia rajoja eikä aseta liian suuria tavoitteita lapselle. Aikuinen ottaa vastuuta sekä antaa lapselle sopivia vastuita, mutta vanhempi kuitenkin huolehtii perustarpeista sekä auttaa lasta tarpeen tullen. Vanhempi ottaa lapsen toiveet ja tarpeet huomioon sekä kertoo säännöistä ja selittää käyttäytymisensä. Lapsi uskaltaa hakea vanhemmalta apua ja neuvoja ja vanhempi auttaa häntä parhaansa mukaan. Lapsi kokee, että häntä arvostetaan ja että hän on tärkeä. Vanhemmat kannustavat lasta ja antavat positiivista palautetta sekä lohduttavat. Vanhempi on johdonmukainen sekä oikeudenmukainen. Lapsella on turvallista näyttää tunteitaan ja aikuinen osaa vastata niihin. Aikuinen opettaa lapselle sopivia tapoja ilmaista tunteita sekä näyttää mallia miten riitatilanteet ratkaistaan. Vanhempi ja lapsi osaavat kommunikoida toistensa kanssa. Vanhempi kokee lapsensa tärkeäksi ja antaa lapselle hyvät mahdollisuudet toimia itsenäisesti myöhemmin. Tämä vanhemmuustyyli on paras vaihtoehto edellä mainituista tyyleistä, koska tässä lapsi saa vanhemmilta paljon ja häntä arvostetaan ja hänen kehitystään ja kasvuaan tuetaan. Lapsi saa olla lapsi ja vanhemmat kantavat vastuun. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, Kasvatus ja kasvatustietoisuus) Tämän kasvatustyyliässä kasvavat lapset luottavat itseensä, ovat rohkeita, heillä on hyvät sosiaaliset taidot ja he ovat vastuuntuntoisia. (Kemppainen 2001, 19)

Lahikaisen ym. (2008, 125) taulukossa on käsitelty vanhempien vastaanottavaisuuden ja lämmön sekä vastakohtana etäisyyden ja kylmyyden vaikutusta lapseen. He tarkastelevat myös vanhempien johdonmukaista auktoriteettia, miten selkeiden rajojen asettaminen tai vaatimusten puutteet tai rajojen vaihtelevaisuus vaikuttavat lapseen (Lahikainen ym. 2008, 125).

Autoritaarinen kasvatus tarkoittaa kylmiä suhteita mutta yleisiä rajoja ja sääntöjä. Tämän kasvatustyylin lapset ovat varautuneita ja heillä on keskimääräinen itsesäätely oppimisessa ja vertaisryhmissä. (Lahikainen ym. 2008, 125)

Salliva kasvatus koostuu lämpimistä suhteista ja vaihtelevista säännöistä. Lapset ovat tämän kasvatustyylin mukaan sosiaalisesti heikossa asemassa, heillä on myös heikko itsesäätely oppimisessa sekä vertaisryhmässä. Kun taas piittaamaton kasvatus koostuu kylmistä suhteista ja vaihtelevista säännöistä. Piittaamattoman kasvatuksen lapset ovat heitteillä olevia lapsia sekä heillä on riskikehityksen mahdollisuus. (Lahikainen ym. 2008, 125)

Auktoritatiivinen kasvatustyyli sisältää lämpimiä suhteita sekä yleisiä ja samoja sääntöjä. Lapset ovat luottavaisia ja reippaita sekä heillä on hyvä itsesäätelykyky oppimisessa sekä vertaisryhmissä. Auktoritatiivinen kasvatustyyli on vanhemman vaativuuden ja vastaanottavaisuuden yhdistämistä. (Lahikainen ym. 2008, 125) Auktoritatiivinen kasvatustyyli voi tulevaisuuden yhteiskunnan jäsenenä turvata lapselle riittävän tuen ja suojauksen. Vanhempien saatavilla olo ja lämmin suhtautuminen lapseen sekä kuitenkin auktoriteettina oleminen on nyky-yhteiskunnassa tärkeää. Vanhempi on sitoutunut tietoisesti vanhemmuuteen. (Lahikainen ym. 2008, 135)

1950-Luvulla Makarenko (1950, 19) verrannollisesti kasvatustyyliä vanhempien arvovaltana.. Niistä osan Makarenko (1950, 19) toi kirjassaan esiin ja kutsui seuraavasti: Lannistamisella saavutettu arvovalta, Lapsista etääntymällä saavutettu arvovalta, Tyhmään kopeuteen perustuva arvovalta, Pedanttisuuteen perustuva arvovalta, Liialliseen järkeilyyn perustuva arvovalta, Rakkauteen perustuva arvovalta, Lempeyteen perustuva arvovalta, Ystäväyteen perustuva arvovalta sekä Lahjomiseen perustuva arvovalta.

3.3.5 Lannistamisella saavutettu arvovalta

Lapselle tämä arvovalta oli haitallisin. Isät käyttivät tätä arvovallan muotoa eniten. Vanhempi oli aina pahalla tuulella, oli ilkeä lapselle, huusi ja puhui töykeästi ja rumasti, käytti erilaisia väkivallan muotoja kuten fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa. Toinen vanhempi oli arvoton tällaisen kasvattajan rinnalla. Koko perhe pelkäsi tällaista vanhempaa. Tällaisessa perheessä kasvatetut lapset ovat usein heikkoja tai heistä kasvaa kovia, kylmiä sekä katkeria. (Makarenko 1950, 19)

3.3.6 Lapsista etääntymällä saavutettu arvovalta

Vanhemmat tai vanhempi ovat paljon pois ja antavat käskyjä ja ohjeita muiden kautta. Lapset näkevät vanhempaa harvoin. Vanhempi jopa syö eri aikaan kuin lapset. On ajateltu, että lapset ovat kuuliaisia silloin, koska näkevät vanhempaa vähän ja arvostavat ja kunnioittavat vanhempaa näin ollen paljon. (Makarenko 1950, 19-20)

3.3.7 Tyhmään kopeuteen perustuva arvovalta

Tämä kasvatustyyli on samantapainen kuin lapsista etääntyvä kasvatustyyli, mutta tämä on haitallisempi. Vanhempi on kylmä ja poissaoleva, kun vanhempi on fyysisesti läsnä hän kertoo vain omista saavutuksistaan ja omista mielenkiinnon kohteistaan. Vanhempi ei ole kiinnostunut lapsistaan. Vanhempi suhtautuu kaikkiin ihmisiin ylimielisesti. Lapset ottavat vanhemmas-

taan mallia ja he käyttäytyvät kavereidensa kanssa samalla tavalla, ylimielisesti sekä tuovat esiin kenen vanhempi on parempi arvoisempi. (Makarenko 1950, 20-21)

3.3.8 Pedanttisuuteen perustuva arvovalta

Vanhempi ei halua näyttää lapselleen heikkouttaan. Lapsen on uskottava, että vanhempi on aina oikeassa, tai vaikka ei olisikaan, niin lapsen on silti uskottava vanhempaansa. Vanhemman sana on laki. Vanhemman kokemukset estivät myös lasta saamasta kokemuksia. Jos vanhemmalla oli huono kokemus jostakin asiasta, ei lapsikaan sitä saanut tehdä esim. elokuvateatterissa käynti. Lapsen harrastuksista tai kehityksestä ei vanhemmilla ole tietoa eikä heillä ole siihen kiinnostusta. (Makarenko 1950, 21)

3.3.9 Liialliseen järkeilyyn perustuva arvovalta

Vanhemmat selittävät ja pyrkivät opettamaan lapselle koko ajan pienimmistäkin asioista, kun huomaavat sopivan tilanteen. Vanhempien liiallinen opettaminen tuntuu pienestä lapsesta ahdistavalta sekä pitkästyttävältä. Tällaisessa perheessä ei osata rentoutua tai ottaa asioita kevyesti. Vanhempi uskoo, että kun lapselle selitetään tilanteet ja opetetaan hänelle tilanteesta, hän ymmärtää asian ja oppii punnitsemaan itse vaihtoehtoisia toimintatapoja, näin ei kuitenkaan ole. (Makarenko 1950, 21-22)

3.3.10 Rakkauteen perustuva arvovalta

Tässä kasvatustyyliässä vanhemmat pyrkivät kaikin keinoin osoittamaan lapselle rakkauttaan. Vanhemmat uskovat, että kun lasten rakkaus on saavutettu ja lapset pitävät vanhemmistaan ovat he myös kuuliaisia. Vanhemmat käyttävät tätä keinoa myös jos lapsi ei haluaisi jotain tehdä esim. ”etkö tykkääkään enää äidistä tai isästä?” . Vanhemmat ovat mustasukkaisia ja haluavat omistaa lapsen. Lapsi oppii kuitenkin mielitelemään ja ohjaamaan vanhempiaan niin kuin haluaa. (Makarenko 1950, 22-23)

3.3.11 Lempeyteen perustuva arvovalta

Vanhemmat uskovat lasten kuuliaisuuteen, jos he antavat lapselle rakkautta johon ei kuitenkaan kuulu hellydenosoituksia, vaan lempeydellä ja hyvydellä sekä periksi antamalla. Vanhemmat haluavat säilyttää rauhan ja välttävät kaikin keinoin konflikteja. Lapset ottavat tässä suhteessa vallan vanhemmilta. (Makarenko 1950, 23)

3.3.12 Ystävyyteen perustuva arvovalta

Vanhemmat pyrkivät olemaan lastensa ystäviä. Tämä kasvatustyyli ei yleensä toimi, koska ystävyydessä tarvitaan kunnioitusta molemmilta osapuolilta, tässä ei sitä kuitenkaan saavuteta. Lapset kutsuvat vanhempiaan etunimellä, ovat vanhemmille töykeitä ja vitsailevat vanhemman kustannuksella. Lapset eivät kunnioita vanhempaa eikä siksi myöskään ota vanhempaa vakavissaan. (Makarenko 1950, 23-24)

3.3.13 Lahjomiseen perustuva arvovalta

Vanhemmat antavat lapselle lupauksia ja lahjoja. Vanhemmat kiristävät lapsiaan, esimerkiksi jos lapsi tekee jotakin, mitä vanhempi haluaa niin lapsi saa sitten palkkioksi jotakin. On ymmärrettävää, että vanhempi palkitsee lapsensa hienosta suorituksesta. (Makarenko 1950, 24)

3.3.14 Apuun perustuva arvovalta

Vanhemman on oltava kiinnostunut lapsen elämästä, harrastuksista, ystäväistä sekä koulumenestyksestä. Lapsi osoittaa kunnioitusta vanhempaa kohtaan, kun huomaa, että vanhempi on kiinnostunut hänestä ja kunnioittaa myös häntä. Lapselle on annettava vastuuta, mutta vanhemman on autettava neuvomalla, ohjaamalla tai jopa käskemällä lasta, jos lapsi ei tehtävästä suoriudu. Lapselle on annettava, myös tilaisuus pyytää apua ja kokeilla itse omia kykyjään. (Makarenko 1950, 28)

3.3.15 Tietoisuuteen perustuva arvovalta

Tietoisuuteen perustuva arvovalta on avun, varovaisen ohjauksen ja huomioon ottamisen perustuva kasvatustyyli. Lapsi tietää, että vanhemmat tukevat häntä. Lapsi kokee, että hän saa riittävästi vastuuta, mutta kuitenkin niin, että voi kysyä vanhemmilta apua ja ohjausta, kun sitä tarvitsee. (Makarenko 1950, 28-29)

3.3.16 Vastuuntunteeseen perustuva arvovalta

Vanhempi pyrkii kasvatuksellaan tuomaan esiin yhteiskunnallista vastuutaan sekä kertoo ja osoittaa lapselleen, että myös hän on yhteiskunnan jäsen. Lapsi tietää, että häntä kasvatetaan ja hänen on opittava aktiiviseksi kansalaiseksi. Tässä kasvatustyyliässä vanhemmat vaativat lapseltaan, mutta myös auttavat jos lapsi sitä tarvitsee. Lapsi tietää että vanhempien vaatimus on täytettävä. (Makarenko 1950, 29)

On myös muita kasvatustyyliä kuten esim. iloisuuteen, oppineisuuteen, tuttavallisuuteen ja kauneuteen perustuva arvovalta. Vanhemmat kasvatustehtävässään eivät kuitenkaan usein pohdi mitä kasvatustyyliä he käyttävät vaan kasvattavat lapsen niin kuin osaavat. Saman perheen vanhemmat saattavat myös käyttää eri kasvatustyyliä. Jos vanhemmat käyttävät eri kasvatustyyliä, lapsi joutuu painottelemaan vanhempien välillä. (Makarenko 1950, 24-25)

Kasvatustyyleistä puhuttaessa myös Curling-vanhemmuus on eräänlainen tapa ja tyyli kasvat-
taa lasta. Curling-vanhemmuus tarkoittaa, vanhemmuutta jossa vanhemmat poistavat lapsen
tieltä vaikeudet ja tekevät lapsen elämän mahdollisimman helpoksi. Curling -vanhemmuutta
on kuvattu myös ”palvelupenska”- ilmiönä. Palvelupenska ei kuitenkaan tarkoita sitä, että
lapsi vaatisi palveluksia itse, vaan vanhemmat ovat itse tarjonneet niitä aina, jolloin lapsi on
tottunut palveluksiin. Palvelut ovat yleensä ulkopuolisten näkemyksen mukaan lellimistä ja
rajattomuuta sekä puolesta tekemistä. Rajattomuus näkyy Curling - vanhemmuudessa rajojen
neuvotteluna. Neuvottelu ei ole lapselle eikä vanhemmalle reilua, koska silloin rajoista neu-
votellaan yhä uudelleen ja silloin se tarkoittaa, ettei rajoja ole todellisuudessa ollenkaan.
(Hermanson & Martsola 2006, 39-41)

3.4 Lasten oikeudet

Lasten oikeuksia määrittelevät erilaiset lait ja säädökset. Eri viranomaiset ja tahot noudatta-
vat näitä lakeja ja säädöksiä niin kuin myös vanhemmat ja lasten kanssa tekemisissä olevat
henkilöt. Näitä lakeja on mm. Lastensuojelulaki, perusopetuslaki, laki lasten päivähoitosta,
adoptiolaki, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä laki lapsen elatuksesta.

Jokaisella lapsella on oikeus Yhdistyneiden Kansakuntien asettamiin lasten oikeuksiin. Nämä
oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle ja ne säätelevät vanhempien vastuuta sekä myös viran-
omaisten ja muiden lapsen elämässä mukana olevien toimintaa. Kaikkien maiden, jotka ovat
allekirjoittaneet YK:n lastenoikeuksien sopimuksen, on noudatettava sopimusta.

Sopimuksessa on kirjattu, että rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliitti-
siin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, synty-
mään tai muuhun asiaan liittyvää syrjintää ei suvaita, koska oikeus hyvään ja arvokkaaseen
elämään on kaikilla. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen tavoitteena on luoda rajat sille miten
lapsia kohdellaan ja millaisia lapsia kasvatettaisiin. Yksi tavoite on, että lapset kasvaisivat
itsenäisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Lapsi tulisi kasvattaa YK:n lasten oikeuksien sopimuksen
mukaan rauhan, ihmisarvon, suvaitsevaisuuden, tasa-arvon, vapauden ja solidaarisuuden mu-
kaan. Sopimuksen mukaan lapsi tarvitsee erityistä suojelua ja huolenpitoa niin ennen synty-
mää kuin sen jälkeen, ruumiillisen ja henkisen kypsyntymättömyyden takia. Sopimuksessa viita-
taan myös kansainväliseen yhteistyöhön lastenolojen parantamiseksi, erityisesti kehitysmaihin

tehtävä kansainvälinen auttamistyö on tärkeää. Yhdistyneet kansakunnat määrittävät lapsen alle 18-vuotiaaksi, ellei täysi-ikäisyyttä saavuteta lakien mukaan aikaisemmin. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 1-2)

Lasten oikeuksien sopimukseen on kirjattu myös, että viranomaisten ja muiden tahojen on aina ajateltava lasten etua ja toimittava sen mukaisesti. Myös vanhempien vastuu, oikeudet ja velvollisuudet otetaan huomioon ja niiden pitää olla lapsen hyvinvointia kunnioittavaa. Jos vanhemmat eivät pysty pitämään huolta lapsesta tai tarjoamaan lapselle hyvää kasvuympäristöä ja turvallista lapsuutta tai jos lapsen hyvinvoinnissa on suuria puutteita, on valtion ja viranomaisten puututtava tähän. Viranomaisten ja laitosten on kuitenkin noudatettava toimivaltaisten viranomaisten määräyksiä, jotka liittyvät turvallisuuteen, terveyteen, henkilökunnan määrään ja soveltavuuteen sekä valvontaan. Sopimuksessa kerrotaan, että lapsella on synnynnäinen oikeus elämään, nimeen, kulttuuriin, kansalaisuuteen, vanhempiin niin äitiin kuin isään, henkilöllisyyteen, sukulaissuhteisiin. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja hänen kuulluksi tuleminen otetaan huomioon ikätason ja kehityksen mukaisesti. Lapsella on oikeus ajatuksen-, uskonnon- ja omantunnonvapauteen. Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotiin sekä kirjeenvaihtoon eikä niihin saa puuttua laittomasti eikä kunniaa tai mainetta saa halventaa. Sopimukseen on kirjattu myös, että lasta tulee suojella kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkisesti väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, välinpitämättömyydeltä, huonolta kohtelulta sekä hyväksikäytöltä. Jos näitä edellä mainittuja asioita havaitaan, on sopimusvaltioiden puututtava tähän. Sopimusvaltioiden on huomioitava tuki- ja hoidonmuoto lapsen edun mukaisesti, ja pyrittävä jatkuvuuteen sekä pitkäaikaisuuteen. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 3-19)

Sopimuksessa tuodaan esiin myös vammaisen lapsen oikeuksia, jotka ovat samat kuin tervekin lapsen eli lapsen pitää saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä. Tämä taataan ihmisarvon, itseluottamuksen edistävällä toiminnalla sekä helpottavalla ja osallistavalla toiminnalla. Vammaisella lapsella on oikeus saada erityishoitoa, perheen varallisuudesta huolimatta. Myös vammaisella lapsella on oikeus koulutukseen, terveydenhoito- ja kuntoutuspalveluihin sekä virkistystoimintaan. Tavoitteena on, että lapsi sopeutuu yhteiskuntaan/yhteisöön ja saavuttaa yksilökohtaisen korkean kehitystason. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 23)

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään terveyteen ja terveydenhoitoon ja kuntoutukseen. Sopimukseen on kirjattu myös, että sopimusvaltiot pyrkivät vähentämään imeväis- ja lapsikuolleisuutta sekä pyrkivät kehittämään terveydenhoitoa niin, että kaikki lapset saavat lääkärin- ja terveydenhoidon. Myös odottavien ja synnyttäneiden äitien terveydestä huolehtiminen on tärkeää. Perheille annetaan tukea, neuvoa ja ohjausta terveiden elämäntapojen puolesta. Vanhempien on turvattava lapsen kehityksen kannalta välttämättömät elinolosuhteet. Valtion tehtävä on tukea vanhempia tai muita lapsesta vastuussa olevia henkilöitä aineellisesti, eri-

tyisesti valtion pitäisi kiinnittää huomiota ravintoon, vaatetukseen ja asumiseen. Myös elatusmaksujen turvaaminen ja niiden periminen on valtion tehtävä. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 24-27)

Sopimuksen tehneillä valtioilla on velvollisuus järjestää perusasteen koulutusta ilmaiseksi, joka on myös pakollinen kaikille lapsille. Valtion on tuettava myös keskiasteen koulutusta ja antaa siihen kaikille mahdollisuuden, se on järjestettävä ilmaiseksi tai siihen on tarjottava taloudellista tukea. Sopimuksen tarkoituksena on poistaa tietämättömyyttä ja lukutaidottomuutta koko maailmasta. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 28)

Lapsella on oikeus lepoon, vapaa-aikaan, leikkiin, virkistystoimintaan sekä oikeus osallistua kulttuurielämään ja taiteisiin. Lasten työntekoa tarkkaillaan ja ehkäistään taloudellista hyväksikäyttöä sekä sellaista työntekoa joka on vaaraksi lapselle niin fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti sekä moraalisesti. Siksi sopimusvaltioiden on asetettava säädöksiä, jotka määrittävät vähimmäisikärajan työhön otettaville, antavat tarpeelliset työaika- ja -oloja koskevat säädökset sekä laativat rangaistukset ja muut pakotteet jotta lasten työnteko olisi turvallista. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 31-32)

Sopimusvaltioiden on autettava lasta toipumaan henkisesti ja ruumiillisesti sekä autettava sopeutumaan yhteiskuntaan, jos lapsi on joutunut minkälaisen tahansa laiminlyönnin, hyväksikäytön, pahoinpitelyn, kidutuksen, tai muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen tai aseellisen selkkauksen uhriksi. Toipumisen on tapahduttava sellaisessa ympäristössä, joka edistää lapsen terveyttä ja ihmisarvoa. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 39)

Yksilön oikeudet ovat niin kauan voimassa, kun ne eivät loukkaa muiden ihmisten turvallisuutta, terveyttä, moraalista, järjestystä, ihmisten perusoikeuksia tai vapautta. (Lapsiasiavaltuutettu 2014, artikla 13)

3.5 Yhteiskunta ja kasvatus

Kulttuuri muokkaa ihmisten arvoja, asenteita sekä ajattelutapaa. Se vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen sekä toimintaan. Toisaalta taas kulttuurin kehitykseen vaikuttavat siellä asuvat ihmiset. Siellä asuvat ihmiset luovat ympäristöä ja heidän omaa kulttuuriansa. (Lahikainen ym. 2008, 9) Monissa kulttuureissa lapsen hoito on koko suvun tai kylän vastuulla toisin kuin Suomessa. Suomessa, yhteiskunta ei ole tukenut varsinaisesti suku- tai kyläyhteisöjä. Valtio tukee kuitenkin vanhempia erilaisilla etuuksilla kuten Kansan Eläke Laitoksen -tuilla, julkisesti tuetuilla päivähoito- ja terveydenhoitopalveluilla, sekä maksuttomalla koulutuksella. Monissa muissa maissa vanhemmilla on vastuu lapsista ja heidän yhteiskunnallinen pärjäämisensä riip-

puu vanhemmista ja vanhempien sosiaalisesta asemasta. (Lahikainen ym. 2008, 100-101) Valtio pyrkii turvaamaan lasten ja heidän perheiden hyvinvoinnin, erityisesti vaikuttamalla heidän ympäristöönsä sekä pyrkii tukemaan taloudellisesti perheitä eri elämän tilanteissa. Suomessa pidetään ihanteena kahden vanhemman perhettä, jossa molemmat ovat työssäkäyviä, heillä molemmilla on myös yhtäläinen vastuu lapsista. Julkisen päivähoidon kehittyessä äidit ovat päässeet nopeammin työelämään, myös isien osallisuutta perheen arkeen on tuettu isyys- ja vanhempainvapailta. (Lahikainen ym. 2008, 103-104)

Yhteiskunnalliset instituutiot jakavat vanhemmuutta vanhempien kanssa. Julkisilla instituutioilla eli yhteiskunnallisilla palveluilla tarkoitetaan neuvolaa, päivähoidoa sekä koulua. Nämä palvelut tukevat vanhemmuutta jakamalla tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja kasvattamisesta. He myös tarkkailevat vanhempien antamaa kasvatusta ja lasten koti-oloja. (Kempainen 2001, 16)

3.5.1 Yhteiskunnan palvelut lapsiperheille

Yhteiskunta tarjoaa lapsiperheille paljon erilaisia palveluita, joita he voivat eri elämäntilanteissa hyödyntää. Apua kuitenkin annetaan kun perhe sitä itse haluaa, sitä pidetään palveluiden lähtökohtana. Lapsiperheet voivat kysyä palveluista keneltä tahansa sosiaalialalla työskentelevältä, hän ohjaa lapsiperheitä ottamaan yhteyttä seuraavaan viranomaiseen, jos on aihetta tai tarvetta. Palvelut toimivat ennalta ehkäisevästi ja siksi apua ja tukea tarjotaan heti kun perhe kokee sitä tarvitsevan tai kun huomataan mahdollinen ongelma. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Sosiaali- ja terveysministeriö luokittelee lapsiperheiden palvelut kolmeen alaluokkaan kuten alle kouluikäisten lasten perheiden palvelut, kouluikäisten lasten perheiden palvelut sekä muut keskeiset sosiaalipalvelut. Alle kouluikäisten lasten perheille tarjotaan seuraavia palveluita kuten äitiys- ja lastenneurolat, päivähoido ja esiopetus. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Äitiys- ja lastenneuvola on tarkoitettu erityisesti odottaville äideille ja alle 7 -vuotiaille lapsille, mutta myös isät hyötyvät neuvolan tarjoamasta tuesta. Odottava äiti saa tietoa raskauden etenemisestä, siellä tarkkaillaan äidin sekä vauvan vointia. Neuvolasta saa tietoa lapsen hoidosta, kehityksestä ja kasvusta. Siellä seurataan myös lapsen kasvua ja kehitystä. Neuvolassa käyminen on ilmaista, ja jokaisella on oikeus tähän palveluun. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Päivähoido on tarkoitettu niille lapsiperheille jossa vanhemmat käyvät töissä tai opiskelevat. Alle kouluikäisellä lapsella on mahdollisuus päivähoidoan. Päiväkoti ja perhepäivähoido sekä

yksityinen päiväkotiki tai yksityinen hoitaja voivat olla päivähoidon muotoja. Yksityisen päivähoidon tai yksityisen hoitajan valitessa perhe hakee Kelalta yksityisen hoidon tukea. Alle 3 -vuotiaista lasta jompikumpi vanhempi voi hoitaa myös kotona. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Esiopetus on tarkoitettu lapsille jotka täyttävät 6 vuotta. Esiopetus käydään vuosi ennen koulun aloitusta. Vanhemmat saavat päättää lapsen esiopetukseen menemisestä. Esiopetus on ilmaista. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Kouluikäisten lasten lapsiperheille tarkoitettut palvelut ovat oppivelvollisuus ja perusopetus, perusopetukseen valmistava opetus, aamu- ja iltapäivätoiminta, oppilashuolto sekä nuorisotyö. Oppivelvollisuus on kaikilla suomessa asuvilla lapsilla. Lapsen täyttäessä 7 vuotta alkaa hänellä oppivelvollisuus. Oppivelvollisuus kestää perusopetuksen verran eli ensimmäisestä luokasta yhdeksänteen luokkaan tai kun oppivelvollisuutta on suoritettu 10 vuotta. Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu niille lapsille joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi ja jos suomen kielentaito ei ole riittävä yleisopetukseen. Valmistavan opetuksen tarkoitus on opetella suomea ja sen kesto on yhden vuoden jonka jälkeen aloitetaan yleisopetus. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu lapsille jotka tarvitsevat hoitoa ennen koulua tai sen jälkeen. Toiminta on tarkoitettu erityisesti ensimmäisen tai toisen luokan oppilaille sekä erityisoppilaille. Toiminta perustuu leikeille ja yhteistoiminnalle, sitä järjestetään yleensä koulun tiloissa. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Oppilashuollolla tarkoitetaan kouluterveydenhuoltoa sekä koulunkäynnin tukemista. Koulussa oppilaan terveydestä huolehtii terveydenhoitaja ja hammaslääkäri. Koulunkäynnin tukena on kuraattori sekä psykologi. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Nuorisotyötä toteuttavat kunta sekä yhdistykset ja seurakunnat. Nuorisotyön tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja hyvinvointia. Nuorisotyö sisältää monia erilaisia asioita kuten toimintaa ja tapahtumaa nuorille sekä kerhoja, yökahviloita, tukiasumista sekä iltapäivätoimintaa. Nuorisotyötä järjestetään myös nuorisotiloissa. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Muita keskeisiä sosiaalipalveluita ovat kotipalvelu ja perhetyö, kasvatus- ja perheneuvonta sekä perheasioiden sovittelu. Kotipalvelu ja perhetyö tarkoittavat käytännössä tilapäistä apua jota ovat lastenhoito, kodinhoito eli ruoanlaitto, pyykkihuolto tai siivous. Tarkoituksena on tukea lapsiperheen hyvinvointia ja ennalta ehkäistä ongelmien syntyä. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

Kasvatus- ja perheneuvonnassa saa apua ja tukea kasvatuksen ongelmatilanteisiin sekä perheen sisäisiin ongelmiin. Perheasioiden sovittelu on vapaaehtoista ja sovitteluun tullaan, kun perhe on eroamassa tai kokenut suuren kriisin. Sovittelu on tarkoitettu jos perheenjäsenten on hankala keskustella keskenään tai sopia asioista keskenään. (Lastensuojelun keskusliitto 2014)

3.5.2 Lapsiperheiden tuet

Suomessa lapsiperheet saavat erilaisia tukia, jotka auttavat perhettä taloudellisesti. Tukia haetaan pääsääntöisesti Kansaneläkelaitokselta. Ennen kuin lapsi syntyy vanhempi voi hakea äitiysavustusta. Äitiysavustus on äitiyspakkaus, joka sisältää tulevalle lapselle erilaista tarpeellista tavaraa kuten vaatteita, kynsisakset, kylpyvedenmittarin, kirjan jne. Äitiysavustuksen saa kun asuu Suomessa ja on käynyt neuvolassa säännöllisesti. Lapsen synnyttyä äiti, voi pitää äitiysvapaata siihen asti kunnes vauva on kolmeen kuukauden ikäinen. Äitiysvapaan jälkeen jompikumpi vanhemmista voi pitää vanhempain vapaata. Isyysvapaata voi pitää samaan aikaan kuin äiti 18 päivää, loput 36 päivää pidetään eri aikaa äidin kanssa. Äitiys, isyys ja vanhempainraha on tulojen mukaan maksettavaan päivärahaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, Lapsiperheiden tuet)

Hoitovapaata voidaan pitää, siihen asti kun lapsi täyttää kolme vuotta. Molemmat vanhemmat ovat oikeutettuja pitämään hoitovapaata, mutta eri aikaan. Hoitovapaan aikana maksetaan kotihoidontukea ja siihen kunta maksaa lisäksi kuntalisää joka vaihtelee kunnittain. Osittainen hoitovapaa tarkoittaa, että vanhempi voi olla osittain kotona koulun aloittavan lapsen kanssa. Vanhempi voi olla osittaisella hoitovapaalla toisen luokan loppuun asti, ellei lapsella ole pidentetty oppivelvollisuus, jolloin hän voi olla kolmannen luokan loppuun asti osittaisella hoitovapaalla. Tilapäistä hoitovapaata voi saada alle kymmenen vuotiaan lapsen vanhempi, joka joutuu järjestämään sairaalle lapselle hoitoa neljän arki/työpäivän ajaksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, Lapsiperheiden tuet)

Yksityisen hoidon tukea maksetaan perheelle jonka lapsi on yksityisessä päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoidossa tai yksityisellä hoitajalla. Tuki muodostuu hoitorahasta sekä -lisästä. Siihen vaikuttavat perheen koko ja tulot. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, Lapsiperheiden tuet)

Lapsilisä on jokaiselle Suomessa asuvalle lapsen vanhemmille maksettavaa lisää. Kun lapsi täyttää 17 vuotta, lisä loppuu. Elatusapu ja elatustuki tarkoittavat käytännössä sitä, että vanhemmat ovat eronneet ja lapsi asuu toisen vanhemman luona jota sanotaan lähivanhemmaksi, tällöin etävanhempi eli vanhempi joka ei asu lapsen kanssa maksaa lapselle elatusapua. Ela-

tusapu sopimus vahvistetaan lastenvalvojan luona. Jos etävanhempi ei maksa tai tulot eivät riitä maksamaan elatusapua, niin Kela perii etävanhemmalta elatusavun määrän ja maksaa lähivanhemmalle elatustukea. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, Lapsiperheiden tuet)

Toimeentulotukea voi saada perhe tai yksittäinen henkilö, jonka tulot eivät riitä normaaleihin päivittäisiin tarpeisiin. Tukea useimmiten myönnetään ennalta ehkäisemään syrjäytymistä ja sillä tavoitellaan jatkossa omatoimiseen suoriutumiseen. Toimeentulotukea voi Vantaalla hakea kelan toimistosta, mutta kiireellisissä tapauksissa sosiaalitoimistosta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, Toimeentulotuki)

Asumistukea voivat saada lapsiperheet, joilla on pienet tulot. Asumistukea haetaan Kelasta. Se on tuloista, perheenkoosta ja asumismenoista riippuvaa tukea. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, Asumistuet)

4 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön aiheeksi valitsin Sukupolvien väliset kasvatuserot, koska olin itse raskaana ja pohdin hyvin paljon tulevaa vanhemmuutta ja omaa lapsuuttani. Aiheen valintaan vaikuttivat myös lastentarhanopettajan pätevyys suorittaminen. Aiheen keksin kesällä 2012 ja syksyllä 2012 aloitin opinnäytetyön suunnitelman työstämisen. Jouluna 2012 esitin suunnitelman ja jäin äitiyslomalle, jolloin myös opinnäytetyön teko jäi tauolle. Opinnäytetyöni pariin palasin 2014. Tein opinnäytetyöni yksin.

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoitus on tarkastella sukupolvien välisiä kasvatuseroja eli eri-ikäisten haastateltavien kokemuksia lapsuudesta ja vanhemmuudesta. Sen tarkoituksena on antaa lukijalle mahdollisuus nähdä kasvatushistorian sekä oman lapsuuden vaikutus itsessään. Tavoitteena on tuoda esiin kasvatuksellisia näkemyksiä haastateltavien kesken sekä teoritiedon avulla. Tavoitteena on myös herättää ajatuksia ammattilaisten kesken lapsuuden vaikutuksesta vanhemmuuteen sekä sukupolvien kasvatuseroista. Tavoitteena on tutkia mitä hyvä kasvatus ja hyvä vanhemmuus tarkoittavat eri sukupolvien edustajille.

4.2 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät

Tutkimuskysymyksiä oli neljä. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni liittyy vahvasti opinnäytetyön otsikkoon eli millaiset erot kasvatuksessa nousivat esiin sukupolvien välillä. Seuraavat kysymykset ovat mitä on hyvä kasvatus ja millainen on hyvä vanhempi sekä mitkä asiat vaikuttavat vanhemmuuteen.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen on tarkoitus vastata m-kysymyksiin eli miksi, miten ja millainen. Laadullista työmenetelmää, käytetään jotta saadaan mahdollisimman tarkasti tietää asiakkaan mielipide asiasta jota tutkitaan. Sen tavoitteena on herättää ajatuksia ja saada uusia ideoita tai pohtia syvällisemmin aihetta. (Inspirans 2009) Laadullista tutkimusta voidaan käyttää työvälineenä myös arkisissa kysymyksissä, kuten millainen jokin asia tai esine on. Laadullinen tutkimus antaa vastauksia tarkemmin kuin määrällinen tutkimus. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 157) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on uuden tiedon löytäminen.

4.2.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on tiedonkeruun muoto, jossa haastattelija keskustelee haastateltavan kanssa, pysyen ennalta päätetyissä teemoissa. Teemahaastattelun vahvuus on, että sillä saadaan kokemusperäistä tietoa haastateltavilta. Ennalta päätetyt teemat tai apukysymykset eivät siis rajaa haastateltavien vastauksia. Haastattelijan onkin muistettava pysyä tiukasti teemoissa, jotta tuloksia voidaan vertailla keskenään. Haastateltavien valintaan on myös tärkeä keskittyä ja perustella miksi heidät valittiin. Tuloksien tulkinnessa on olemassa kahta eri näkemystapaa. Toisen mukaan aineistossa tulee pitäytyä tiukasti, toinen tapa on puolestaan vapaampi tuloksien tulkinnoille ja pohdinnalle. (Virsta 2014)

4.2.2 Puolistrukturoitu haastattelu

Puolistrukturoidussa haastattelussa osa esitetyistä kysymyksistä on ennalta laadittuja. Haastattelu antaa kuitenkin tilaa vapaamuotoisemmille kysymyksille. Vapaamuotoisemmat kysymykset voivat antaa haastattelijalle enemmän ennalta arvaamattomampaa materiaalia, kuin ennalta määritellyt kysymykset. Haastattelijalle vapaat kysymykset saattavat teettää enemmän töitä tulosten ylöskirjaamisessa ja purkuvaiheessa. Puolistrukturoitu haastattelu tulisi purkaa numeerisiksi koodeiksi avointen ja strukturoitujen kysymysten osalta. Tällä tavoin tuloksia voidaan jakaa eri luokkiin. (Virsta 2014)

4.2.3 Teemoittelu

Teemoittelussa tutkitaan aineiston vastauksia ja vastaukset järjestellään esiin nousevien teemojen mukaan. Teemat voivat olla samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia, jotka tulevat esiin saadusta aineistosta. (Jyväskylän yliopisto 2014) Teemoittelua tehdään erityisesti teemahaastattelun kanssa yhdessä, koska haastattelujen vastausten teemat ovat helposti löydettävissä. Siihen kuuluu osana myös tulosten koodaus. Koodauksella tuloksia voidaan järjestellä tai taulukoida teemojen mukaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006)

4.3 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyöni on tehty laadullisen tutkimuksen työmenetelmiä käyttäen. Aineistoa keräsin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastateltavista osa oli tuttujani, heidän kautta sain useimmiten myös lisää haastateltavia, kun kerroin, että minkä ikäluokan edustajia tarvitsisin. Haastattelut toteutin pääosin syksyllä 2014. Haastateltaviin otin yhteyttä Facebookin välityksellä, tekstiviestillä ja puhelimitse. Haastattelut toteutettiin usein haastateltavien kotona. Pyrin lähettämään haastateltaville jo etukäteen haastattelurungon (liite 1). Rungosta näkyivät teemat ja siinä oli apukysymyksiä, joita mahdollisesti tulisin käyttämään. Useimmat olivatkin valmistautuneet etukäteen ja olivat pohtineet omaa lapsuuttaan sekä vanhemmuuttaan. Ennen haastattelun alkua kerroin mitä varten teen haastattelua, missä käytän tuloksia ja että aion pitää haastateltavien kertomukset salassa tai tunnistamattomissa. Sovittiin, että jos tuon esiin heidän lauseitaan niin ne tulevat olemaan anonymisti esitettyjä. Teemat helpottivat haastattelujen litterointia ja läpikäyntiä. Jotkut haastatteluista nauhoitin ja siihen kysyin haastateltavalta luvan ennen nauhoittamista, myös haastattelujen kirjaus käsin tai tietokoneella olivat tapojani tallettaa haastattelusta saatu tieto. Litteroinnissa ja tuloksia hahmottaessa ja kirjatessa käytin apuna koodausta. Koodauksen avulla pystyin jäsentämään tuloksia ja näkemään haastateltavien kertomusten yhteneväisyyksiä.

Muutamien ensimmäisten haastattelujen jälkeen teorian tiedon kautta tuli mieleeni tarkentavia kysymyksiä, joita ajattelin käyttää tulevissa haastatteluissa. Lähetin tarkentavat lisäkysymykset (liite 2) Facebookissa tai sähköpostissa, vastauksia ei tullut kaikilta. Pystyin kuitenkin käymään tuloksissa ja johtopäätöksissä joitakin asioita läpi.

Teoriatietoa pystyin hyödyntämään opinnäytetyössäni erittäin paljon, koska teoksia kasvatuksesta ja vanhemmuudesta on paljon. Teorian avulla pystyin myös pohtimaan haastatteluissa käytettäviä mahdollisia apukysymyksiä. Teorian tiedon kautta sain myös tietoa teemoistani.

5 Haastateltavien kokemuksia

Seuraavaksi esittelen puolistrukturoidulla teemahaastattelulla saamiani tuloksia sukupolvien välisistä kasvatuseroista. Haastattelun teemat olivat kasvatus, lapsuus sekä vanhemmuus. Haastateltavat olivat itse myös kaikki toimineet tai toimivat kasvattajina.

5.1 Kasvatus

Kasvatus on lapsen valmentamista aikuisuuteen ja itsenäiseen elämään. Kasvatuksella luodaan pohja arvoille ja tuetaan lapsen minä kehitystä sekä opetetaan muiden kanssa toimeen tule- mista. Se on lapsen ohjaamista, huomioimista, kannustamista, välittämistä, huolenpitoa, hoi- vaamista, rakastamista sekä oikean polun löytämistä ja sinne ohjaamista. Kasvatus on omien hyväksi koettujen arvojen opettamista/antamista lapselle. Kasvatus on myös myötäelämistä ja läsnäoloa. Kasvatus on toimintaa, jossa opetetaan lapsi toimimaan perheessä, yhteiskun- nassa ja yhteisössä. Kasvatuksen tavoitteena on kasvattaa lapsesta tasapainoinen ja kunnolli- nen kansalainen ja yhteiskunnan jäsen.

”Kasvatus on lapsen valmistamista aikuisuuteen ja itsenäiseen elämään”

Haastateltava 1

”Lapset kasvatetaan yhteiskunta kelpoisiksi ihmi- siksi”

Haastateltava 3

Tärkein paikka missä lapsi kasvatetaan, on koti. Myös päiväkotit ja koulu ohjaavat ja kasvatta- vat/sivistävät lasta. Koulun ja päiväkodin kasvatuksella tarkoitettiin lähinnä perusasioita ku- ten hyviä käytöstapoja ja muiden huomioon ottamista ja moraalisia asioita.

Kasvatus on asioiden opettelua ja prioriteettien muutoksia. Lapsiperheen arki on erilaista ja vanhempien omaa aikaa on vähän, mutta se koetaan tärkeäksi. Vanhemmuus on aluksi uutta ja jännittävää, mutta voi olla myös haastavaa ja pelottavaa ajoittain. Kasvattajana on hienoa nähdä kun lapsi kasvaa ja oppii uutta, vanhemmat pitivät tätä suuressa arvossa. Kasvatus ko- ettiin myös hankalana, koska lapsi ei toimi johdonmukaisesti vaan hänellä on oma tahto. Lapsi ei ole stabiili. Kasvatuksessa vanhemmat halusivat painottaa yhteisöllisyyttä, koska mitä enemmän lapsella on turvallisia aikuisia ympärillä, on hänen helpompi sopeutua yhteiskun- taan ja oppia tärkeitä taitoja elämässä. Vanhemmat toivat esiin myös uusioperheen hanka- luuksia sekä rajojen ja rangaistuksien asettamisen haasteellisuutta, varsinkin jos vanhemmilla ei ole yhtenäistä näkemystä. Esimerkiksi lapsen kiukutellessa toinen vanhemmista ei antaisi periksi, toinen taas antaisi heti sekä toinen lohduttaisi ja toinen taas ei selittäisi tilannetta enempää, koska ei tarkoittaa ei.

Kasvatukseen vaikuttavat vanhempien omat arvot, elämäntavot, pelot, tausta eli lapsuus ja vanhemmilta nähty kasvattajan rooli ja omat kokemukset sekä aikakausi ja olosuhteet. Kasvatukseen vaikuttavat kodin turvallisuus ja ympäristö sekä ystäväpiiri. Myös kasvatussuosi-

tuksien koettiin vaikuttavan kasvatukseen jossakin määrin, koska jokaisella aikakaudella on ollut omat kasvatusohjeet ja suositukset. Vanhempien on helppo turvautua niihin.

Kasvatuksesta haluttiin tietää onko niin sanottu uusavuttomuus lisääntynyt ja miten tietotekniikka vaikuttaa lapsuuteen ja kasvatukseen, kun yhä pienemmät lapset käyttävät teknologiaa. Myös työn ja perhe-elämän yhdistäminen kiinnostivat haastateltavia. Kasvatuksesta haluttiin myös tietää arvojen eroja tai eri lähtökohdista lähtevien lasten elämänkaari esim. vuonna 1985 syntyneen helsinkiläisen lapsen elämänkaari ja vuonna 1985 syntyneen kuusamolaisen lapsen elämänkaari, kuinka paljon ne eroavat toisistaan ja mitkä asiat vaikuttavat eroihin. Tai sukupuolien väliset kasvatuserot eli naisen ja miehen ajattelu kasvatuksesta ja kasvattamisesta. Myös sateenkaariperheiden lapset kiinnostivat, miten sateenkaariperheiden lapset kokevat tämän vaikuttavan heidän elämäänsä, miltä se heistä tuntuu ja mitkä asiat heidän lapsuudessaan olivat erilaisia kuin niin sanotun heteroperheessä. Myös riittävä vanhemmuus ja oikeanlainen kasvatus kiinnostavat vanhempia. Muilta vanhemmilta haluttiin kysyä heidän itsevarmuudestaan tehdä päätöksiä lasta koskevissa asioissa.

5.1.1 Lapsiperhe saa apua ja tukea arkeen

Ensisijaisesti vanhemmat saivat tukea toisiltaan. Vanhempien yhtenäiset näkemykset kasvatuksesta helpottavat arkea. Apua ja tukea kasvatukseen saadaan myös usein isovanhemmilta, ystäviltä, sukulaisilta tai hätätapauksessa Internetistä ja kirjastosta.

Yhteiskunnan koettiin melko heikosti tukevan vanhemmuutta, mutta kysyttäessä, että miten toivoisitte yhteiskunnan tukevan, jäivät haastateltavat pohtimaan sitä. Yhteiskunnan koettiin tukevan kasvatusta ja vanhemmuutta nyt jo niin, että vanhemmat saavat olla kotona, myös isät nykyään enemmän kuin ennen. Seurakuntien järjestämät kerhot ja Mannerheimin Lastensuojelu Liiton kerhot ja muut yhteiskunnan tukemat perheiden palvelut koettiin hyväksi ja kasvatusta tukevaksi. Kerhoissa vanhemmat saivat vertaistukea muilta vanhemmilta.

”Yhteiskunnan tuki näkyy siinä, että isät on voinu jäädä kotiin ja pystyy olemaan lapsen kanssa vauva-aikana.”

Haastateltava 12

”Yhteiskunta tukee siinä, että on mahdollista olla kotona lapsen kanssa, mll:n kerhot ja seurakunnan kerhot, että voi saada vertaistukea ja tavata muita vanhempia.”

Haastateltava 5

Neuvolan ei koettu tukevan kasvatusta eikä sieltä koettu saatavan apua kasvatukseen vaan enemmänkin koettiin, että siellä katsotaan lapsen pituus ja paino eli kasvukäyrät. Monista

vanhemmista tuntui, että neuvola ei ota lasta huomioon kokonaisvaltaisesti tai yksilöllisesti. Tämä on myös syy siihen miksi neuvolalta ei haluta useinkaan kysyä neuvoa. Neuvolaa pidetään myös hiukan pelottavana paikkana, sillä vanhemmat kokevat, että heitä tarkkaillaan. Päiväkodin koettiin tukevan lapsen kasvua, kehitystä ja vanhempien kasvatusta. Monilla oli positiivisia kokemuksia päiväkodin tavasta tukea perhettä. Koulu koettiin sivistävänä ja siellä lapsi oppii sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Tukiverkosto koettiin erittäin tärkeänä, kaikilla ei sitä kuitenkaan ollut. Lapsen isovanhemmilta sai eniten apua lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Tukiverkosto antoi apua myös lasten hoidossa, jolloin asioiden hoitaminen oli vanhemmista helpompaa. Tukiverkosto antoi myös vanhemmille yhteistä aikaa, ilman lasta.

”On hyvin tärkeä jos on hyvä tukiverkosto, jos se on luotettava”

Haastateltava 7

5.2 Lapsuus

Haastateltavat muistelivat, että lapsuus oli niin sanotusti normaalia ja tavallista. Kysyttäessä mikä on normaalia, sain usein vastaukseksi, että oli rajat mutta myös rakkautta. Lapsuutta kuvailtiin myös turvallisena, mukavana, henkisesti rikkaana, tasapainoisena sekä säännöllisenä. Säännöllisellä tarkoitettiin, että vanhemmilla oli selkeät toimintamallit eli vanhemmat toimivat johdonmukaisesti, myös samalla alueella asuminen ja sen myötä kavereiden pysyvyys loivat turvallista lapsuutta. Lapsuudessa välillä tunnettiin myös yksinäisyyttä joka johtui kavereiden erilaisista kiinnostuksen kohteista.

Suurin osa haastateltavista on asunut lapsuutensa pääkaupunkiseudulla ja asuu yhä. Perheeseen kuului kaikkien mielestä äiti ja isä, jossain vaiheessa tosin kolmelta isä jäi kuviosta pois. Muutama haastateltavista asui uusioperheessä, tai että jopa äidillä ja isällä oli omat uusioperheet. Haastateltavilla oli sisaruksia. Kysyttäessä muita tärkeitä henkilöitä, haastateltavat kuvailivat isovanhempia, vanhempien sisaruksia, muita sukulaisia sekä lapsuuden kavereita. Kaikki kuitenkin kokivat, että vanhemmat tai vanhempi kasvattivat heidät.

Monet kokivat, että ajanjakso joka vallitsi omassa lapsuudessa, muokkasi lapsuutta ja vanhemmuutta. Kiellettyjä asioita olivat kiroilu, tupakanpolttu, alkoholin käyttö, valehtelu, kiusaaminen ja lyöminen. Myös tietyt televisio-ohjelmat olivat kiellettyjä sekä pihalla leikkiessä oli rajat missä sai olla ja liikkua. Monilla haastateltavilla oli kotiintuloajat. Rajojen rikkomisen joskus johti jopa fyysiseen kuritukseen kuten selkäsaunaan, luunappiin, tukistamiseen ja läpsimiseen. Yleisimpiä rangaistuskeinoja oli kuitenkin ankara keskustelu, nuhtelu, kotiaresti tai jonkun tavaran pois ottaminen/ etuoikeuksien menettäminen.

Kotitöiksi lueteltiin pieniä askareita, kuten mattojen tamppausta, tiskausta, lelujen keräämistä ja paikoilleen laittamista. Moni kertoikin, että sai olla lapsi, jolla tarkoitettiin sitä että vastuuta annettiin ikätason mukaisesti.

Lapsuus koettiin monipuolisena. Lapsena sai leikkiä ja harrastaa erilaisia asioita, joko urheilua tai muita taiteenlajeja kuten näyttelemistä. Haastateltavat kokivat, että vanhempien läsnäolo ja kannustus harrastuksissa olisi ollut toivottavaa. Myös monissa perheissä harrastettiin yhdessä jotakin tai perheet kävivät yhdessä ulkoiluttamassa koiraa tai kävelyllä. Lapsena leikittiin niin sisällä kuin ulkonakin. Suosituimpia leikkejä olivat Kirkonrotta, Kymmenen tikkua laudalla, Poliisi ja rosvo, Polttopallo, Afrikantähti -lautapeli sekä muisti- ja palapelit. Ulkona rakenneltiin myös majoja ja talvella oltiin pulkkamäessä. Nuorimmat sukupolvet toivat esiin kuinka he lapsuudessaan pelasivat myös tietokone- ja videopelejä sekä askartelivat ja piirtelivät.

Haastateltavat kokivat kaikki olevansa kilttejä lapsia, teini-iässä kokeiltiin rajoja tavalla tai toisella. Rajoja koeteltiin kotiintuloaikojen rikkomisella, alkoholin tai muiden päihteiden käytön aloittamisella. Haastateltavat kokivat, että heillä on lapsuudessaan ollut rajoja. Haastateltavat kertoivat, että kasvatusta oli erilaista ennen, vanhempia uskottiin ja kunnioitettiin sekä myös muita aikuisia ihmisiä toteltiin. Monet kertoivat, että lapsuudessa rutiinit ja johdonmukaisuus näkyivät, vanhemmat olivat painottaneet työn ja opiskelun tärkeyttä. Useimmat muistelivatkin kuinka äiti ja isä vuorottelivat lasten hoidossa ja työssä käymisellä esim. äiti hoiti päivän lapsia ja lähti illalla töihin kun isä tuli kotiin, jolloin isä laittoi lapset nukkumaan ja teki kotiaskareita.

Haastateltavat kokivat myös, että heidät on kasvatettu vastuullisiksi, hyvät käytöstavat omaaviksi. Heitä opetettiin tunnistamaan myös oikea ja väärä. Uskonnon tärkeys korostui mitä vanhemman sukupolven kasvatukseen tutustuttiin, iltarukoukset ja kirkossa käynnit kuuluivat monenkin elämään. Nuorimmalla sukupolvella rippikoulu ja kummit olivat asioita jotka yhdistettiin uskontoon, muuten uskonnolla ei ollut suurta painoarvoa.

”Uskonto ei näkynyt tai sillä ei ollut merkitystä, lapsena sunnuntaisin käytiin pyhäkoulussa.”

Haastateltava 9

”Oli läsnä, ruokarukousta luettiin jossakin vaiheessa, mutta iltarukous oli joka ilta. Myös kirkossa käytiin.”

Haastateltava 7

Yhteiskunnallisista muutoksista mainittiin sota-aika ja lama, ne eivät kuitenkaan vaikuttaneet haastateltavien lapsuuteen. Perheillä ei ollut huolta työpaikkojen menettämisestä tai talou-

dellisesta turvattomuudesta. Haastateltavien lapsuudet sijoittuvat aikaisimmat 30-40 -luvulle ja myöhemmät 90-luvun alkupuolelle. 60- luvun elämää kuvattiin yksinkertaiseksi, koska stressaavia tekijöitä ei koettu olevan ja silloin elettiin hetkessä.

Vanhempien kasvatustapa koettiin useimmiten hyvänä, rakastavana, välittävänä, melko vapaana, reiluna sekä rakentavana. Vanhempien kasvatusta kuvattiin myös epäoikeudenmukaisena ja ylisuojelevana. Myös kannustamista ja itsetunnon vahvistamista vanhemmat olisivat voineet tukea enemmän. Haastateltavat kuvasivat, miten lapsena rajat tuntuivat epäoikeudenmukaisilta ja vääriä, mutta myöhemmin he ymmärsivät, että se oli välittämistä.

”Kasvatus ei ollut aina oikeudenmukaista, en aina ymmärtänyt minkä takia rajoja asetetaan.”

Haastateltava 2

”Silloin koin, että oli liikaa rajoja, ku ei saanu tehdä kaikkee mitä halus. Mutta ehkä se oli kuitenkin sitä välittämistä ja sitä että haluttiin tietää missä mennään. Jälkikäteen ajateltuna ei se tunnu yhtään niin kamalalta.”

Haastateltava 11

Kasvatukseen ja lapsuuteen ovat vaikuttaneet vanhempien arvot sekä heidän lapsuuden kokemukset. Lapsuuteen ovat vaikuttaneet myös asuinympäristö, muutto, perheen koko, kaveripiiri, vanhempien rajojen asettamisen erilaisuus. Monet haastateltavat kokivat, että vanhemmat olivat paljon töissä, työn tärkeyden painottaminen ja säästeliäisyyden korostaminen vaikuttivat lapsuuteen. Vanhemman alkoholiongelma koettiin myös vaikuttavan lapsuuteen, koskaan ei ollut varmuutta, millaisessa kunnossa vanhempi on tai millainen tunnelma kotona vallitsi. Isän kuolema tai elämästä puuttuminen olivat suuria vaikuttavia tekijöitä lapsuudessa. Myös kuritus vaikutti haastateltavien lapsuuteen. Kasvatukseen ja lapsuuteen voi vaikuttaa myös sukupuoli. esim. tytöillä tiukemmat rajat kuin pojilla, tai tyttöjen halutaan olevan varovaisempia. Kasvatukseen ja rajojen asettamiseen sekä noudattamiseen vaikutti lasten määrä, jos oli useampia lapsia, yleensä nuorimmat pääsivät helpommalla.

Kysyttäessä kumpi vanhempi asetti rajoja, vastauksesi tuli ensin isä. Hetken päästä haastateltavat kuitenkin kertoivat ja pohtivat, että kumpikin vanhempi asetti rajoja, mutta ankarampi rajojen asettaja oli isä. Äitikin asetti rajoja, mutta harvemmin ja usein niin, jos isä ei ollut paikalla. Kun kyselin hyväksyttäviä asioita eli mitkä asiat ovat olleet kiellettyjä, mutta mistä ei ole kuitenkaan tullut sanktioita sain vastaukseksi usein, että kiroilu oli hyväksyttävämpää. Vanhemmat olivat opettaneet rajat lapsilleen ja lapset itse harkitsivat mitä voi tehdä ja mitä ei. Rangaistukset määräytyivät sen mukaan mitä oli tehnyt esimerkiksi jos kotiintuloaikoja laiminlöi, siitä seurasi arestia.

”Piti kunnioittaa vanhempia ihmisiä ja käyttäytyä hyvin, uskoa mitä sanottiin.”

Haastateltava 2

”Oli itsestään selvää, että vanhemmille puhutaan nätisti, ja heille ollaan rehellisiä.”

Haastateltava 11

Lapsuudessa tärkeitä asioita olivat turvallisuus, rajat, sukulais-suhteet, käytöstavat sekä kunnioitus muita ihmisiä kohtaan. Kasvattajina he itse ottavat huomioon oikean ja väärän eli moraalin, suvaitsevaisuuden, kunnioituksen opettamisen muita ihmisiä kohtaan. Kasvattajina on haluttu rakentaa turvallinen ja rauhallinen kasvuympäristö lapselle. Vanhemmat korostivat myös kotiseudun tärkeyttä. Lapsen itsetunnon vahvistaminen, välittämisen näyttäminen, rajojen asettaminen ja oikealle polulle ohjaaminen koettiin kasvattajan tärkeiksi tehtäviksi.

5.2.1 Lapsuus nyt ja ennen

Oma lapsuus on koettu hyvänä, mutta silti kasvattajina haluavat tarjota lapselleen hieman erilaisen lapsuuden esimerkiksi turvallisemman, ilman alkoholia. Ennen alkoholin käyttö ja jopa sen ongelmakäyttö on ollut hyvinkin tavallista lapsiperheissä. Lapsuus oli ennen myös yksinkertaisempaa, silloin ei saatu materiaa niin paljon kuin nykyään. Ennen lapset käyttivät enemmän mielikuvitustaan leikeissä ja leikkivälineetkin saattoivat olla tähän päivään verrattuna yksinkertaisempia. Lapsuus on myös suojatumpaa kuin ennen esimerkiksi lapsen ei anneta kiivetä puuhun, koska lapsi voi pudota sieltä. Nykyään vanhemmat leikkivät lastensa kanssa enemmän kuin ennen ja pyrkivät olemaan lastensa kavereita, ennen lapset olivat kyllä kotias-kareissa mukana mutta ei heidän kanssaan leikitty, sitä varten oli sisarukset.

”Alkoholi oli suht paljon läsnä lapsuudessa, en halua, että oma lapsi joutuu kokemaan sellasta.”

Haastateltava 13

Nykyään tietotekniikka on kehittynyt ja vie monen lapsen ajan, se on vanhempien haaste tänä päivänä. Ennen oli kirjoja, televisio ja pöytäpuhelin jolloin lapsuus tuntui olevan rikkaampaa ja mielikuvitusta enemmän. Nykyään lapset ottavat mallia medioista ja joutuvat sekä haluavat kasvaa nopeammin ulkoisesti että käytökseltään vanhemman oloisiksi. Ennen lapsuutta pidettiin enemmän arvossa.

”Nykyään tietotekniikka on kehittynyt ja lapset ei leiki enää ulkona tai keskenään, sosiaaliset tilanteet vähentyvät.”

Haastateltava 3

Nykyään lapsilla on rajojen suhteen vapaampaa, vanhemmat eivät ole niin kiinnostuneita lapsen tekemisistä. Tänä päivänä vaaroja on myös enemmän kaupungissa kuin ennen, esimerkiksi autoja on enemmän.

5.2.2 Kasvatus nyt ja ennen

Ennen kasvatus oli selkeämpää vanhempien kesken, silloin ajateltiin, että mies tuo leivän pöytään ja nainen on kotona hoitamassa lapsia. Edelleen on joitakin asioita missä sukupuolijako näkyy joissakin perheissä.

”Virikkeitä ja ärsykeitä paljon enemmän. Ehkä myös, että vanhemmat haluaa suojella vähän liikaakin. Ennen myös annettiin kokeilla esim. koskea hellaan, siitähän oppii ja sai kiipeillä puuhun jne. Nykyään myös on tietenkään vaarjoakin enemmän esim. autoja ei ollut niin paljon kuin nyt.”

Haastateltava 2

Nykyään kasvatus on sallivampaa ja suvaitsevampaa kuin ennen, se näkyy jo pelkästään rajojen asettamisessa. Kasvatus on haastavampaa kuin ennen tai vanhemmat haluavat olla liian kaverillisia lasten kanssa, jolloin lapsi saa vallan ja määrää tahdin. Lapselle annetaan liian paljon periksi, eivätkä vanhemmat kestä lapsen pettymyksiä. Vanhempi olisi kuitenkin se henkilö, jonka olisi tuotettava lapselleen pettymyksiä, jotta lapsi huomaa, että myös pettymykset ovat osa elämää. Lapsen pitää kuitenkin saada olla lapsi, eikä hänelle saa antaa liian suurta vastuuta eikä liian kiireistä aikataulua. Nykyään lapsille selitetään asioita enemmän kuin ennen, ennen kun vanhempi kielsi jonkun asian, ei sitä kyseenalaistettu.

Kasvatukselle ei myöskään nykyään tunnu olevan aikaa, koska työkiireet ja stressi vievät ajan. Kiireessä vanhemmuuden merkitys saattaa unohtua. Nykyään monet vanhemmat haluavat kasvattaa lapsensa vapaa kasvatus -tyylillä, kuitenkin unohdetaan se, että se ei tarkoita välinpitämättömyyttä kasvatusta. Nykyään ei opeteta lapsille oikeaa ja väärää, se näkyy usein katukuvassa kuinka yhä nuoremmat lapset ovat epäkunnioittavia aikuisia mutta myös toisiaan kohtaan.

Ruumiillinen kuritus ei ole ollut hyväksyttävää hetkeen, mutta sen vaikutuksia haastateltavat miettivät kuitenkin usein. Kuritusta ei puolusteltu, mutta esiin tuotiin kuitenkin, että millä tavalla lapset ja nuoret nykyään käyttäytyvät ja miten ennen on käyttäytytty, kun rangaistuk-

set teoista olivat rajumpia. Haastatteluista nousi esiin myös se, että vanhemmat pelkäävät komentaa tai korottaa ääntään julkisilla paikoilla, koska ulkopuoliset saattavat paheksua asiaa.

5.2.3 Vanhempien vastuu nyt ja ennen

Ennen lapsia kasvatettiin enemmän ja lapset olivat enemmän hallittavampia, koska vanhemmat olivat enemmän kotona tai vanhemmat sisarukset pitivät kuria. Myös yhteisö piti lapsista huolta. Vanhempien vastuu oli pääsääntöisesti samanlaista kuin nykyään, mutta koska yhteisöllisyys on ennen ollut voimakkaampaa kuin nyt on vanhempien vastuu ollut jaettua. Myös lasten arvomaailmaa pidetään nykyään erilaisena, osittain johtuen vanhempien arvojen painotuksesta tai siitä, että nykyään niitä ei painoteta riittävästi.

”Lapset olivat ennen ehkä hallittavampia kuin nykyään, en vieläkään puhu äidilleni rumasti.”

Haastateltava 5

Vanhemmat toivat esiin, että päiväkotit ja koulut eivät ole vastuussa lapsen kasvatuksesta ja että päävastuu kasvatuksesta sekä lapsesta on vanhemmilla.

”Koulu ja päiväkotit eivät ole vastuussa lapsen kasvatuksesta. Palautte otettiin ennen vastaan rakentavasti. Ennen oli automaattisesti, se oli vanhempien vastuulla. Kotona kasvatetaan lapsi ja koulu antaa tiedon.”

Haastateltava 11

5.3 Vanhemmuus

Kasvattajina haastateltavat kokivat olevansa tiukkoja, oikeudenmukaisia, oikean ja väärän opettajia sekä itse opettelijoita. Suurin osa vanhemmista toi esiin pyrkivänsä toimimaan johdonmukaisesti. He kertoivat, että aina se ei ole onnistunut. Vanhemmat kertoivat myös, että välillä he saattavat odottaa lapsiltaan liikoja sekä myös itseltään. Vapaasta kasvatuksesta kerrottiin, että sitä käytetään, mutta kuitenkin maalaisjärjen ja moraalin mukaisesti, kaikkea ei pidä hyväksyä.

Ihannekasvattaja antaa lapselle vapautta mutta myös rajoja, kieltää sitkeästi, on johdonmukainen ja aidosti läsnä lapsen elämässä. Hyvä kasvattaja tukee lasta, hyväksyy lapsensa sellaisenaan kuin hän on. Kaikkia lapsen tekoja ei kuitenkaan tarvitse hyväksyä. Hyvänä kasvattajana pidettiin sellaista tasapainoista mutta osaa pitää hauskaa sekä hellittää välillä. Hyvällä kasvattajalla ajateltiin myös olevan elämäkokemusta jonkin verran, jolloin vanhemmuuden

toteuttaminen voisi olla helpompaa. Hyvän kasvattajan tulisi osata muuttaa toimintatapoja ja olla nöyrä. Vanhemmat saivat antaa myös ohjeita ja yksi ohjeista oli monilta vanhemmilta tulkittavissa, että lapselle tulee antaa aikaa silloin, kun lapsi sitä haluaa ja tarvitsee.

”Hyvä kasvattaja on itse elämää jonkin verran kokenut, rauhallinen, iloinen ja tasapainoinen.”

Haastateltava 1

”Hyvä kasvattaja on reilu, tasapuolinen, välittävä, kiinnostunut ja kannustava.”

Haastateltava 8

”Hyvä kasvattaja on jämäkkä ja reilu, sillä on selkeet rajat ja tukee lasta.”

Haastateltava 9

”Johdonmukainen kasvattaja olisi hyvä, hyvä kuuntelija joka aistosti kuuntelee.”

Haastateltava 11

Vanhemmilta kysyttiin, että kokevatko he olevansa erilaisia kasvattajia, jos heillä on tai olisi useampia lapsia. Ne vanhemmat, joilla oli useampia lapsia, vastasivat tähän myöntävästi. Vanhemmat joilla ei ollut kuin yksi lapsi eivät ottaneet erityisemmin kantaa, mutta toivoivat, että asia ei olisi niin. Vanhemmalta kuitenkin odotetaan oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta. Vanhemmat jotka vastasivat tähän myöntävästi, kertoivat kuitenkin, että yrittivät olla samanarvoisia ja tasapuolisia. Vanhemmat, joilla oli molempaa sukupuolta olevia lapsia, kertoivat myös sukupuolen vaikuttavan kasvatukseen. Muutamat yhden lapsen vanhemmat olettivat myös, että sukupuoli saattaisi vaikuttaa kasvatukseen. Sukupuoli vaikutti jo pelkästään lapsen kanssa tehtäviin asioihin ja leikkeihin. Jotkut vanhemmista kertoivat myös, että poikien kanssa kuri on pitänyt olla tiukempaa kuin tyttöjen.

Kasvatuksessa pidettiin tärkeänä opettaa lapsilleen toisten ihmisten huomioon ottamista ja kunnioittamista, moraalisia asioita kuten oikean ja väärän opettaminen sekä hyviä käytöstapoja. Kasvattajana tärkeänä pidettiin johdonmukaisuutta, reilutta, kärsivällisyyttä, oman esimerkin antamista käyttäytymisellään, oikeudenmukaisuutta sekä rajojen kiinni pitämistä. Nämä edellä mainitut asiat ovat vanhempien omien arvojen mukaista toimintaa sekä myös omasta lapsuuden kodista opittuja arvoja ja asioita.

”Että lapsi oppis hyvät käytöstavat, kunnioittais vanhempia ihmisiä, ja tulis kaikenlaisten ihmisten kanssa toimeen.”

Haastateltava 13

Yhteiskunta asettaa monien haastateltavien mielestä paineen työn ja arjen välillä. Muutama vanhempi kertoikin, että kokee yhteiskunnan kasvattavan lapsen. Vanhemmista tuntuu, että lapsi on päivähoidossa hurjan pitkiä aikoja. Lapsi on laitettava päivähoitoon aikaisemmin kuin haluttaisiin, mutta koska perheen taloudellinen tilanne parantuisi huomattavasti, jos molemmat vanhemmat kävisivät töissä. Yksinhuoltajista puhumattakaan. Tukia leikataan jatkuvasti ja hinnat nousevat. Vanhemmat kertoivat myös kuinka muiden mielipiteet ja näkemykset sekä muiden tarkkailu yleisillä paikoilla luo painetta, sekä kilpailuyhteiskunta yleensäkin. Kilpailuyhteiskunnassa oman edun tavoittelu menee muiden edelle ja se näkyy meidän hyvinvointiyhteiskunnassamme. Yhteiskunta myös tuki lapsiperheitä, antamalla myös izeille mahdollisuuden olla pidempään vauva-arjessa mukana ja hoitaa lapsia. Yhteiskunta tukee erilaisia järjestöjä ja toimintaa jolloin lapsiperheillä on kerhoja, avoimia päiväkoteja sekä muita tapauspaikkoja muiden lapsiperheiden kanssa.

Vanhemmat saivat myös tuoda esiin vapaasti päällimmäisiä ajatuksia kasvatuksesta tai siitä millainen olisi hyvä kasvatusta. Vanhemmat nostivatkin erityisesti esiin molempien vanhempien tärkeyden ja että molempien vanhempien olisi turvattava lapsen hyvä kasvu ja kehitys. Lapsi ansaitsee turvallisen lapsuuden.

”Että molemmat vanhemmat olisivat mukana kasvatuksessa ja että heillä olisi turvallista”

Haastateltava 3

Kasvatuksellaan vanhemmat halusivat opettaa lapsilleen suvaitsevaisuutta, vastuullisuutta, itsenäisyyttä, sosiaalisia taitoja ja hyviä käytöstapoja. He halusivat myös, että lapset oppisivat arvostamaan arjen pieniä iloja, koulutusta, perusturvallisuutta, tulevaisuutta ja omaa kasvatustaan. Vanhemmat halusivat myös, että lapset asettaisivat itselleen tavoitteita ja uskaltaisivat unelmoida ja yrittää saavuttaa niitä. Vanhemmat toivoivat, että epäonnistuessaan lapset uskaltaisivat yrittää uudelleen.

Vanhemmat toivoivat päiväkodilta avoimuutta ja hyvää vuorovaikutusta joka on edellytys hyvälle kasvatuskumppanuudelle. Koululta vanhemmat toivoivat, että lapsille opetetaan perusasiat ja lapsia yleis-sivistettäisiin, syrjintä ja kiusaus tapaukset huomioitaisiin ja niihin puututtaisiin. Koululta haluttiin myös avoimuutta. Molemmilta toivotaan, että rajoja ja sääntöjä olisi ja niistä pidettäisiin kiinni. Koulun ja päiväkodin haluttaisiin tukevan vanhemmuutta ja lapsen hyvinvointia, kasvua ja kehitystä.

Kasvatusohjeet ja teoriat ovat mukavaa taustatietoa, mutta niitä ei voi yksiselitteisesti uskoa ja toimia niiden mukaan. Niiden avulla pystyy ennakoimaan joitakin tilanteita ja niiden avulla voi rauhoitella itseään, että jokin asia on normaalia. Kasvatusohjeista ja teorioista saa hyviä

vinkkejä, mutta ne voivat olla ristiriidassa toisiinsa. Kasvatusohjeet myös muuttuvat ajan kanssa. Kasvatusohjeita pidettiin kuitenkin hyvänä, heille jotka ovat lapsista täysin tietämättömiä ja saattavat rohkaista päätöksiin lasta kasvattaessa ja kehitystä seurattaessa.

Oma lapsuus on vaikuttanut kaikkien mielestä siihen, millaisena kasvattajana itse toimii, siihen kuitenkin pystyy itse vaikuttamaan, mitä asioita itse vanhempana korostaa. Myös elämänkatsomuksen ja arvojen koettiin vaikuttavan siihen, millaisena kasvattajana toimii.

Vanhemmat kokivat, että kasvattajina isät ovat tiukempia kuin äidit. Isät saattavat asettaa rajoja ja rangaistuksia herkemmin, kun taas pienten lasten kiukutteluihin äidit osaavat suhtautua rauhallisemmin. Äidit taas aikatauluttavat ja suunnittelevat arkea ja pitävät rutiineista tiukemmin kiinni. Äideillä on myös pienen lapsen kanssa vahvemmat vaistot kuin iseillä.

Usein vanhemmat mainitsivat rajoista puhuttaessa kotiintuloajat sekä päihteet. Kotiintuloaikoja noudattamatta jättämisestä tuli kotiarestia, kun taas kiroilusta ei seurannut yleensä rangaistusta. Rangaistuksia pahanteosta oli erilaisia kuten jonkun etuoikeuden menettäminen, kotiaresti, puhuttelu tai ankara nuhtelu. Tukkapöly ja luunappi olivat myös käytettyjä menettelyjä. Kaveripiiri vaikuttaa hyvin paljon lapsuuteen ja nuoruuteen sekä siihen miten lapsi käyttäytyy.

Vanhempi toivoo, että oma kasvatus tarjoaisi lapselle turvallisen lapsuuden sekä mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä ja saavuttaa paljon tulevaisuudessa. Lapsuudella on suuri merkitys millaiseksi aikuiseksi lapsi kasvaa, sekä siinä miten hän tulee pärjäämään elämässä. Kasvatukseen vaikuttavat myös aikakausi ja paikkakunta, koulutuksen ei niinkään koettu vaikuttavan. Aikakausi vaikuttaa jo pelkästään yhteiskunnan kehittymisen takia hyvin paljon esim. teknologian myötä leikit ja niihin käytetty aika muuttuu. Nykyään kasvatus on myös vapaampaa. Aikakausi vaikuttaa myös rangaistuksiin ja kurituksiin, nykyään ruumiillinen kuritus ei ole hyväksyttävää. Myös houkutukset eri aikakausilla saattavat olla erilaisia. Paikkakunnan nähtiin vaikuttavan myös kasvatukseen, koska pääkaupunkiseudulla on vilkasta ja houkutusia enemmän kuin pienellä paikkakunnalla. Pienestä paikkakunnasta voi olla pitkät välimatkat suuriin ja vilkkaisiin kaupunkeihin. Yhteisöllisyys harvemmin toteutuu isossa kaupungissa niin tiiviinä kuin pienessä kaupungissa tai kylässä, jossa kaikki tuntevat tai tietävät toisensa. Vanhemman koulutuksen ei nähty vaikuttavan kasvatukseen. Kävi ilmi kuitenkin, että jos vanhempi olisi itse koulutautunut enemmän, niin olisi ehkä myös vaatinut sitä lapselta.

”Lapsen kanssa tulisi olla silloin kun lapsi haluaa olla sinun kanssasi, silloin kun ne on lapsia tai teinejä.”

Haastateltava 11

6 Eettiset kysymykset ja luotettavuus

Tutkimuksessa on aina pohdittava eettisiä kysymyksiä, jo tutkimuksen aiheen päättäminen ja tutkimuksen menetelmien valinta on tutkijan ensimmäisiä eettisiä kysymyksiä (Hirsjärvi ym. 2007, 24). Myös tulosten kerääminen ja analysointi sisältävät eettisiä valintoja. Tulosten keräämisessä eettisyys näkyy esimerkiksi haastateltavien valinnassa sekä haastattelun rungossa ja toteutuksessa. Haastateltavilla tulee olla tieto siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja heistä itsestään riippuvaista. Haastateltavia ei painosteta tutkimukseen ja heille kerrotaan tutkimuksen tarkoitus ja siihen liittyvät ongelmat. Tutkijan pitää myös ottaa huomioon tutkittavan tietoisuus ja ymmärrys tutkimuksessa mukana olosta ja sen riskeistä. (Hirsjärvi ym. 2007, 25)

Aiheen valintaa pohdin yhteiskunnallisen merkityksen ja ajankohtaisuuden kautta. Aiheen valintaan vaikuttivat myös oma kiinnostus sukupolvien välisiä kasvatuseroja kohtaan. Laadullisen menetelmän kautta pystyn tarkastelemaan haastateltavien mielipiteiden samankaltaisuuksia yleisesti kasvatuksesta sekä heidän kasvatuskokemuksiaan. Näin ollen laadullinen tutkimus aiheessani antaa syvempää tietoa kuin määrällinen tutkimus olisi antanut. Aineistoa laadulliseen tutkimukseeni keräsin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastatteluun valitsin haastateltavat heidän kiinnostuksen mukaan. Kysyin tuttaviltani olisiko heillä kiinnostusta osallistua tutkimukseen ja valitsin haastateltavat sen perusteella. Haastateltavien valintaan vaikutti myös ikä, pyrin ottamaan eri-ikäisiä kasvattajia, jotta sukupolvien erot näkyisivät ja se on kannattavaa opinnäytetyöni aiheen kannalta. Haastateltavat ovat olleet tietoisia alusta asti, että osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelusta voi kieltäytyä missä vaiheessa tahansa. Haastattelunrunko ja teemat on pohdittu etukäteen ja haastateltavat ovat saaneet ennen haastattelua apukysymykset, jotta voivat etukäteen valmistautua haastatteluun. Jotkut kysymyksistäni olivat henkilökohtaisia ja saattoivat olla myös arkaluontoisia. Tällöin mielestäni on hyvä, että haastateltava näkee kysymykset etukäteen ja saa pohtia miten haluaa vastata kysymykseen vai haluaako olla vastaamatta. Haastattelun toteutukseen haastateltavat saivat vaikuttaa itse, annoin heille mahdollisuuden valita missä haastattelu suoritetaan. Usein haastateltavat halusivat tavata rauhallisessa ympäristössä, kuten kotonansa, joka on täysin ymmärrettävää. Haastateltaville kerroin myös opinnäytetyön tarkoituksen ja salassapitovelvollisuuden, kerroin myös materiaalin hävittämisestä ja opinnäytetyöhön tulosten kirjaamisesta ja heidän anonyymiudesta. Tulosten kirjaamisessa yleistyksiä tehtiin totuudenmukaisesti ja asioista jotka haastateltavilta nousi. Tulosten läpikäymistä helpotti koodaus ja teemat. Teemojen ja koodausten avulla löysin yhteneväisyyksiä, joiden pohjalta pystyin näkemään tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2007, 25)

Koko opinnäytetyön prosessin ajan olen toiminut huolellisesti sekä tarkasti tutkimuksen aineiston keräämisessä sekä sen käsittelyssä, että kirjaamisessa ja arvioinnissa. Opinnäytetyöni

on suunnitelman mukaisesti toteutettu, vaikkakin suunnitelma on tarkentunut prosessin edetessä. Myös raportointi opinnäytetyön prosessista sekä itse tutkimuksen aiheesta ja tuloksista on tehty yksityiskohtaisesti ja eettisesti kestävien tutkimusmenetelmien avulla. Edellä mainitut asiat kuuluvat hyvään tieteelliseen käytäntöön, jota ovat kuvanneet Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 24).

Aineiston riittävyys ja yhteiskunnallinen merkitys sekä sen kattavuus ja toistettavuus on asioita joita tutkimuksen arvioinnissa on hyvä ottaa huomioon. Aineiston merkitys on tutkijan itse määriteltävissä, mutta sen pitää olla perusteltua. Tutkimuksen kattavuus ei tarkoita sitä, että tutkimuksessa tulisi olla paljon teoretietoa tai tuloksia, vaan tuloksien pitää toistua ja olla yhteneviä. Tutkimuksen tarkoitus ei aina välttämättä ole antaa suoria vastauksia vaan kehittää tutkijan ajattelua ja luoda näkökulmia. On kuitenkin muistettava, että aineistossa tutkitaan tietty määrä tapauksia. (Eskola & Suoranta 1998, 215-216) Opinnäytetyöni aihe on merkityksellinen monille alalle työskenteleville kuten lasten kanssa että vanhustyössä työskenteleville, koska kun ymmärrämme miten kasvatus vaikuttaa ja mitkä asiat ovat jatkuvia sukupolvesta toiseen ja mitkä ovat sukupolvien väliset erot, voimme hoitaa tai kasvattaa ihmisiä. Myös kasvatuksen muuttuvuus ja hyvien kasvatuskäytäntöjen löytäminen ja vanhojen kasvatuskäytäntöjen hyödyntäminen on osa kasvattajien tehtävää. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli herättää keskustelua ja ajatuksia jokaisessa lukijassa. Tarkoituksena ei siis ollut välttämättä antaa suoria vastauksia, mutta johtopäätöksissä tulee esiin haastateltavien yhteneviä näkemyksiä kasvatuksesta, lapsuudesta sekä kasvattajana olosta.

Eettisiä kysymyksiä olivat myös ajankäyttö yhtä haastateltavaa kohti, haastateltavan yksityisyys ja oman ihmisyytensä säilyttäminen sekä kysymysten tarkentaminen ilman johdattelua. Ajankäyttöä yhtä haastateltavaa kohti en määritellyt vaan pyysin haastateltavia varaamaan vähintään tunnin aikaa, jotkut haastattelut venyivät kuitenkin yli kaksi tuntia kestäviksi jutusteluiksi. Mielestäni oli tärkeää antaa haastateltavan kertoa kokemuksistaan niin paljon kuin halusi. Muutamissa haastatteluissa tuli myös esiin haastateltavien rankat kokemukset, jolloin jouduin pohtimaan eettisyyttä hyvinkin paljon. Onko oikein, että kyselen arasta asiasta jos näen, että haastateltava ei haluaisi tästä kertoa. Haastattelutilanteissa myös kysymysten tarkentaminen oli haastavaa, miten annan esimerkin ilman, että johdattelen haastateltavan vastausta. Pohdin myös haastattelutilanteissa haastattelijan roolia, koska välillä keskustelu ajautui hyvinkin paljon tämän päivän kasvatukseen ja olisin mielelläni kommentoinut muutamia haastateltavien väitteitä. Koin kuitenkin, että en voi kommentoida, koska se saattaa vaikuttaa heidän vastauksiinsa loppu haastattelun ajan. Pyrin haastattelutilanteissa välttämään valta-asettelua ja luomaan avoimen ja luotettavan ilmapiirin.

Eettisyyttä pohdin myös opinnäytetyön kirjoittamisessa ja tiedonhankinnassa. Kuinka paljon teoretietoa otan ja mitkä ovat tärkeitä lähteitä. Aiheesta löytyy teoretietoa hyvin paljon,

vaarana kuitenkin oli, että opinnäytetyöstä tulee teoreettisesti laaja ja raskas. Työn kiinnostavuus ja kattavuus sekä lähdekritiikki oli mielestäni onnistunutta.

Tutkimuksessani tuon esille haastatteluissa toistuvia teemoja ja vastauksia. Haastattelun tuloksia olisi saanut jatkettua materiaaliltaan suuremmaksi, jos haastatteluiden vastauksia olisi eritelty tarkemmin, tai haastatteluiden erovaisuuksia olisi tuotu esille yksittäisten henkilöiden mielipiteillä. Tutkimukseni tehtiin laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioiminen voi olla joskus haastavaa. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 227) kertovat, että Wolcott (1995) on maininnut laadullisen tutkimuksen kohdalla, että luotettavuus on epäselvä käsite, koska ihmisten kokemukset ovat omia ainutlaatuisia kokemuksia. Pätevyyden ja luotettavuuden pohtiminen tutkimuksissa on kuitenkin erityisen tärkeää (Hirsjärvi ym. 2007, 227). Arvioin haastateltavien kertomuksien paikkansa pitävyyttä kokemusten yhteneväisyyksien, kuvausten, selitysten sekä teoria tiedon avulla. Työtäni helpotti se, että tunsin osan haastateltavista ja pystyin vertaamaan heiltä saamiani vastauksia, jo ennestään tietämiini asioihin ja taustoihin heistä. Haastateltavat pystyivät myös luottamaan minuun, joten heidän oli helppo kertoa minulle heidän kokemuksistaan lapsuudessa ja vanhemmuudessa. Oli hyvä ratkaisu pyytää haastateltaviksi myös ennalta tuntemattomia ihmisiä, koska näin ollen pystyin vertaamaan jo luotettaviksi saamiani vastauksia, ennalta tuntemattomampien ihmisten vastauksiin. Tuloksia analysoitaessa koodaus oli tärkeää. Tulosten analysoinnissa vaadittiin omaa pohdintaa tulosten tulkinnoista sekä muistelua haastattelutilanteesta. Tulkintoja on tehty saatujen toistuvien vastausten pohjalta ja tuloksia on verrattu teorian tietoon. Opinnäytetyö sisältää sitaatteja, jotka kertovat konkreettisesti haastateltavien kokemuksista. Luotettavuutta kuitenkin pohdin haastattelu prosessin aikana ja päättyessä. Vastausten niukkuus saattoi johtua siitä, että jotkut eivät olleet lukeneet teemoja taikka apukysymyksiä etukäteen, tilanne saatettiin kokea myös alkuun jännittäväksi.

7 Johtopäätökset

Seuraavaksi tuon esiin johtopäätöksiä, joita havaitsin vanhempien kokemuksista.

7.1 Hyvä kasvatusta

Hyvä kasvatusta sisältää monia asioita ja hyvänä kasvatuksena pidetään vanhemman hyvää ja oikeudenmukaista toimintaa lasta kohtaan. Vanhempien mielestä hyvän kasvatuksen saanut lapsi on suvaitsevainen, vastuullinen, itsenäinen, sekä omaa hyvät käytöstavat että sosiaaliset taidot. Hyvään kasvatukseen kuuluu myös lapsen ikätasoinen huomiointi sekä vastuun antaminen. Makarenko (1950, 66) kertoo, että lapselle tulee antaa vastuuta lapsen ikätason mukaisesti, sekä lapsen kotityöt erotellaan vähitellen leikistä.

Lapsuus on koettu monipuolisena. Lapsen kuuluu leikkiä ja harrastaa. Vanhempien läsnäolo harrastuksissa tai yhdessä harrastaminen koettiin myös hyväksi kasvatukseksi. Molempien vanhempien tärkeyttä korostettiin lapsen elämässä, myös lapsen kasvun ja kehityksen turvaaminen kuului molempien vanhempien tehtäviin. Vanhempien mielestä lapsi ansaitsee turvallisen lapsuuden. Turvallinen lapsuus sisältää rajoja, vaikka ne lapsesta tuntuivatkin välillä vääriltä ja epäoikeudenmukaisilta. Rajat ovat välittämistä ja huolehtimista lapsesta.

Vanhemmat painottivat myös yhteisöllisyyden tärkeyttä. Vanhemmat kokivat, että mitä enemmän lapsella on turvallisia aikuisia ympärillä, sitä helpompi lapsen on sopeutua yhteiskuntaan. Vanhemmat kokivat tukiverkoston erittäin tärkeäksi ja kertoivat, että sitä kannattaa hyödyntää. Tukiverkostolta saatiin konkreettista apua, mutta myös neuvoja, ohjeita sekä jopa vertaistukea.

Yhteisöllisyyden vähenemisen syynä on muuttoliike maalta kaupunkiin. Tästä seuraa sekä kyläyhteisöjen väheneminen, että pitemmät välimatkat lasten isovanhempiin. Suomessa vastuu kasvatuksesta on siirretty yhteiskunnalle ja sen eri yksiköille, kuten päiväkodeille. Yhteiskunnan yksiköiden työntekijät harvoin pystyvät kuitenkaan korvaamaan sitä rakkautta, minkä lapsi yhteisöllisemmässä yhteisössä saisi jossa sukulaiset olisivat myös enemmän läsnä. (Hellsten 2003, 84-85)

Kasvatuksen tehtävänä on valmistaa lasta aktiiviseksi yhteiskunnanjäseneksi, joka pärjää omillaan. Vanhempien tehtävä on antaa lapselle valmiudet aikuisuudessa mahdollisimman itsenäiseen elämään. Myös Hermanson ja Martsola (2006, 133) kertoivat, että kasvatuksen tehtävänä voidaan ajatella olevan valmistella lapsi tulevaisuuden mahdollisuuksia sekä haasteita varten. He toteavat myös, että aika on muovannut vanhempien näkemystä kasvatuksen

päämäärästä. Ennen lapsista haluttiin kasvattaa rehtejä yhteiskunnanjäseniä, nykyisin tavoitteena on myös yksilön onnellisuus. (Hermanson & Martsola 2006, 133)

7.2 Hyvä vanhempi

Aineistosta kävi ilmi, että vanhemmat kokivat olevansa sopivan tiukkoja, oikeudenmukaisia, oikean ja väärän opettajia, sekä johdonmukaisia lapsilleen. Vanhemmat näkivät myös, että lapsi opettaa heitä vanhemmuuteen. Hyvänä kasvattajana pidettiin sellaista kasvattajaa, joka antaa lapselle vapautta, mutta myös sopivassa suhteessa rajoja, on johdonmukainen, reilu sekä aidosti kiinnostunut lapsensa elämästä ja läsnä. Hyvä kasvattaja myös tukee lastaan kaikessa.

7.3 Erot kasvatuksessa

Vanhemmat kertoivat, että ennen vanhempia ihmisiä kunnioitettiin enemmän ja heitä uskottiin. Käytöstävät ja vanhempien ihmisten kunnioittaminen ovat molemmat vähenemässä (Sinkkonen 2010, 209). Vanhempia ei kyseenalaistettu, myös muita auktoriteetteja kunnioitettiin kuten esimerkiksi opettajia. Vanhemmuutta on pidetty arvossaan, koska on ajateltu, että vanhemmilla ihmisillä on ollut enemmän tietoa elämästä. Nykyään vanhempien arvostus ja heidän auktoriteetti on vähentynyt, koska nykyisessä kilpailuhenkisessä yhteiskunnassa nuorten arvo on noussut yhä tärkeämmäksi (Hellsten 2003, 23-29).

Ennen myös uskonnon tärkeys on ollut erilaista kuin nyt. Mitä vanhemman sukupolven kanssa keskustellaan uskonnon merkityksestä, sitä enemmän sen tärkeys korostuu heidän lapsuudessaan. Ennen kirkossa käytiin jopa viikoittain ja iltarukoukset saattoivat useilla olla päivittäisiä ja joka iltaisia rutiineja. Nuorimmalla sukupolvella uskonnon merkitys näkyy lähinnä rippikoulun ja kummien kautta.

Vanhempien mielestä lapsuus on nykyään suojatumpaa kuin ennen, mikä voi olla myös hyvä asia. Hyvänä asiana sitä pidettiin jos pyrittiin antamaan parempi lapsuus kuin mitä itse on saanut tai pyrittiin poistamaan ja välttämään sellaisia asioita jotka itselle lapsena aiheuttivat turvattomuutta tai ikäviä tunteita. Tällainen asia oli esimerkiksi vanhemman runsas tai ongelmallinen alkoholinkäyttö. Lapsuus on suojatumpaa myös rajojen suhteen, ennen lapsen annettiin leikkiä vapaammin, kuten esimerkiksi kiivetä puuhun. Nykyään vanhemmat pelkäävät enemmän lapsensa puolesta eivätkä halua lapsen satuttavan itseään ja siksi kieltävät puissa kiipeilemisen. Vanhemmat nykyään pyrkivät olemaan lastensa kavereita. Nykyään myös lasten kanssa leikitään enemmän kuin ennen. Ennen lapset olivat kyllä vanhempiensa kanssa, mutta kotiaskareiden äärellä. Jos lapset halusivat leikkiä, he leikkivät keskenään.

Vanhempien mielestä yhteiskunta tukee kasvatusta ja vanhemmuutta monin tavoin, mutta asettaa myös paineita. Yhteiskunnan nähtiin antavan mahdollisuuksia olla lapsen kanssa kotona - niin äidin kuin isänkin - erilaisten etuuksien myötä vanhemmilla oli taloudellisesti mahdollisuus siihen. Yhteiskunta tarjoaa lapsiperheille erilaisia kohtaamispaikkoja, joissa vanhemmat voivat hakea vertaistukea muilta vanhemmilta. Yhteiskunnan luomat paineet ovat kuitenkin vanhempien työn kiireellisyys ja siellä odottava tavoitteellisuus, myös lapsen kasvatukselle yhteiskunta asettaa ja luo paineita. Vanhempien odotetaan kasvattavan lapsesta aktiivinen yhteiskunnan jäsen. Yhteiskunta asettaa vanhemmille paineen työelämään, jolloin vanhempien siirtyessä takaisin töihin on lasten aloitettava päivähoito. Pienen lapsen päiväpäivähoidossa voi olla hyvinkin pitkä. Mutta yhteiskunnan toivoma kahden vanhemman työssäkäynti ei ole mahdollista, ellei lapsi ole päivähoitossa. Niin kuin aikaisemmin mainittu Suomessa ihanteena pidetään kahden vanhemman perheitä, joissa molemmat käyvät töissä ja heille molemmilla on vastuu perhe-elämästä (Lahikainen ym. 2008, 103-104). Yhteiskunta pyrkii kuitenkin turvaamaan lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla tukea esimerkiksi ehkäisemällä lapsiperheiden köyhyyttä ja vanhempien taloudellisia haasteita (Lahikainen ym. 2008, 103).

Koulun vastuu kasvatuksessa on lisääntynyt viime aikoina. Koulun henkilökunta sekä opettaa lapsia, että ottaa yhä enemmän vastuuta lasten fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista. Joidenkin oppilaiden vanhemmat haluaisivatkin siirtää vastuuta enemmän koululle, mutta samaan aikaan voidaan nähdä koulujen ja opettajien kasvatuksellisen aseman heikentyminen. (Hermanson & Martsola 2006, 51) Vanhemmat haluaisivat yhä enemmän jakaa vastuuta. Vastuuta lapsen kasvatuksesta haluttaisiin siirtää koululle ja päiväkodille. Haastateltavat olivat kuitenkin sitä mieltä, että vastuu lapsen kasvatuksesta pitää olla vanhemmilla, eikä vastuuta saa siirtää koululle tai päiväkodille. Koulun ja päiväkodin tehtävä on opettaa ja sivistää lasta.

Eräs vanhemmuuden haaste, jota ei ennen ollut, on tietotekniikan kehittyminen. Tietotekniikka on monille, ellei jopa kaikille lapsille tuttu. Se vie monien lasten ajan, sellaisista asioista, joita ennen arvostettiin ja jotka olivat tärkeitä, kuten leikkiminen muiden lasten kanssa.

7.4 Vanhemmuuteen vaikuttavat

Vanhemmuuteen vaikuttavat kaikki tuloksissa havaitut ja johtopäätöksissä esitetyt asiat kuten esimerkiksi vanhemmuuden haasteet, yhteiskunnan kehittyminen ja lapsuuden muuttuminen. Vanhemmuuteen vaikuttavat vanhempien omat arvot, elämäntavot, pelot, ystävät, lapsuus, kodin turvallisuus ja ympäristö, omilta vanhemmilta nähty kasvattajan rooli, omat kokemukset sekä aikakausi ja olosuhteet. Vanhemmat jo lasta odottaessaan pohtivat tulevaa vanhemmuutta sekä rooliaan, millaisia asioita he poimivat omien vanhempiensa vanhemmuu-

desta. Ojala (1993, 168-169) kertoo Rajalan ja Ruoppilan (1983) huomanneen, että vanhemmat eivät halua käyttää samoja metodeja kasvatuksessa kuin heidän omat vanhempansa ovat käyttäneet heidän lapsuudessaan, erityisesti korostettiin etteivät he halua olla yhtä tiukkoja ja että haluavat viettää enemmän aikaa lastensa kanssa. Vanhemmuuteen vaikuttavat myös eri aikakausina vallitsevat erilaiset kasvatuserot ja suositukset, niihin vanhempien on helppo turvautua. Vastuullisuus ja arvot, jotka on opittu lapsena, säilyvät aikuisuuteen ja ovat mukana omassa vanhemmuudessa. Lapsuus oli monien haastateltavien mielestä hyvää, halusivat he silti tarjota lapselleen hieman erilaisen ja turvallisemman lapsuuden, esimerkiksi vanhempien alkoholin käytön osalta. Ruumiillisen kurituksen vaikutukset omasta lapsuudesta nousivat usein esiin, kuritusta ei kuitenkaan puolusteltu.

Oma lapsuus vaikutti kaikkien vastanneiden mielestä siihen, millaisena kasvattajana itse toimii. Kuitenkin nähtiin, että pystytään itse vaikuttamaan asioihin, joita vanhempana korostaa.

Ojala (1993, 169) kertoo, että Hakkarainen (1978) on saanut tutkimustulokseksi, että vanhempien kasvatuksen päämääränä on kasvattaa lapsesta kunnollinen yhteiskunnanjäsen, jotka edistyivät sekä onnistuivat kaikissa elämän osa-alueilla, arvostavat muita ihmisiä ja työtään, sekä että lapsi osaisi tulevaisuudessa mukautua moniin tilanteisiin. Vanhemmat ajattelevat, että lapsen tärkeimmät ominaisuudet ovat onnellisuus, tasapainoisuus sekä rehellisyys. (Ojala, 1993, 169)

8 Pohdinta

Valitsin aiheekseni sukupolvien väliset kasvatuserot. Aiheen valinta ei ollut helppo ja minulla oli muutama vaihtoehto. Minun piti pohtia aiheen sopivuutta, antoisuutta ja mielenkiintoisuutta sekä muita kriteereitä, kuten lastentarhanopettajan pätevyyden suorittamista. Aiheena sukupolvien väliset kasvatuserot tuntui sopivalta ja kriteerit täyttävältä. Aihe on ajankohtainen ja tulevina lastentarhanopettajina tai erityisesti työskennellessämme lasten ja nuorten kanssa tarvitsemme tietoa kasvatuksesta; mitkä menetelmät ja mitkä asiat on koettu kasvatuksessa hyväksi ja minkä takia. Myös erilaisten ihmisten kanssa työskennellessämme meidän on hyvä tietää erilaisista kasvatuksista eriaikakausina ja kulttuureista esim. jos työskentelemme vanhusten parissa, meidän on myös ymmärrettävä heidän asenteitaan ja heidän aikakauttaan, näin voimme oppia heiltä jotakin arvokasta ja ymmärtää heitä paremmin myös huomata mitkä keinot tai mitkä asiat kasvatuksessa ovat kehittyneet ja minkä takia kasvatusta on muuttunut ja miten. Tulevina lastentarhanopettajina tarvitsemme tietoa myös muuttuvasta kasvatuksesta. Voimme hyödyntää hyväksi havaittuja kasvatustekniikoita ja menetelmiä, sekä huomata mitkä kasvatustekniikoista ei toimi ja minkä takia.

Opinnäytetyön teko oli mielenkiintoista mutta ajoittain se tuntui myös raskaalta ja työläältä. Opinnäytetyötä tehdessä itsensä johtaminen oli tärkeää, koska tein opinnäytetyön yksin, ei ollut ketään joka vaatisi tai odottaisi sen valmistumista. Omat tavoitteet ohjasivat opinnäytetyön prosessia ja sen valmistumista. Opinnäytetyön prosessissa oli kuitenkin monia eri vaiheita, jotka tekivät työstä mielekäästä esimerkiksi haastattelut, teorian tiedon hakeminen eri aiheista ja litterointi. Opinnäytetyön prosessin aikana olisi ollut hyvä asettaa itselle välitavoitteita ja selkeitä aikatauluja. Jälkeenpäin ajateltuna tyyppikertomukset olisi ollut loistava idea tähän opinnäytetyöhön ja se olisi tuonut lisäulottuvuuksia tutkimukseen. Lisäksi olisi ollut hyvä ottaa tutkimukseen mukaan enemmän vanhempaa sukupolvea. Opinnäytetyön keskittyminen myös pelkästään pieniin lapsiin tai pelkästään koti-kasvatukseen olisi ollut myös hyvä idea. Halusin kuitenkin saada mahdollisimman laajan kuvan siitä, mitä kaikkea voin saada selville haastateltavien kokemuksista: lapsuudesta ja vanhemmuudesta.

Teoriatieto tukee opinnäytetyötä, haastatteluja ja kokemuksia kasvatuksesta. Teorioiden on tarkoitus antaa laajempi kuva kasvatuksesta ja tuoda esille erilaisia näkökulmia sekä ratkaisuja. Teorian avulla sain selville myös tutkimukseni luotettavuutta, koska haastateltavien kokemukset olivat myös teoriassa ja aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu, pystyin hyvin luottamaan tutkimustuloksiini sekä johtopäätöksiini.

Huomasin kasvatuksen moniulotteisuuden ja vaikutuksen elämän erivaiheissa. Jo odottavia vanhempia on tuettava vanhemmuuteen ja heidän on hyvä oivaltaa asioita itsestään sekä kasvatuksesta. Tulevana sosionomina ja lastentarhanopettajana pystyn hyödyntämään tietoa ja tiedän vanhempien kokemusten kautta kasvattajan haasteita. Tulevana lastentarhanopettajana olen tekemisissä päivittäin lasten ja heidän vanhempiensa kanssa. Kasvatuskumppanuuden tärkeyden sekä kasvatuksen erojen ja haasteiden ymmärtäminen on erityisen tärkeää. Myös yhteiskunnan tarjoamien palvelujen tunnistaminen ja tiedostaminen helpottavat vanhempien ohjaamista oikeiden palvelujen pariin, kun perheet ovat haasteiden äärellä. Lastentarhanopettajana ymmärrän sukupolvien välisiä kasvatuseroja ja osaan tukea lasten vanhempia kasvatuksessa. On helpompaa tukea vanhempia kasvatuksen haasteissa, kun tiedostan millaisia asioita vanhemmat kokevat haasteellisiksi ja millaiset asiat ovat olleet vanhemmuuden haasteita vuosia aina sukupolvelta toiselle kestäviä.

Hyvän kasvattajan /varhaiskasvattajan merkkejä voi nähdä tilanteissa, joissa vaaditaan äkillistä toimintaa. Tällöin kasvattaja suhtautuu tilanteisiin hallitummin. Tilanteiden hallittavuuden mahdollistaa se, että kasvattajalla on tietoa kasvatuksesta ja hän alkaa havainnoida omaa toimintaansa kasvattajana. (Ojala 1993, 251) Opinnäytetyöni on antanut minulle lisää tietoa kasvatuksesta sekä vanhempien haasteista että sukupolvien välisestä kasvatuserosta. Myös haastateltavien kokemukset omasta lapsuudestaan olivat erittäin antoisia ja mielenkiintoisia. Uskon, että minulla on riittävät valmiudet toimia lastentarhanopettajana. Käytän sa-

naa riittävät valmiudet, koska Ojala (1993, 218-232) kuvaa sitä kuinka vasta valmistunut lastentarhanopettaja kehittyy ja oppii työssään. Uskon myös itse tähän, ammattimme on jatkuvasti kehittyvä ja siksi meidän on myös työskennellessämme haettava lisää tietoa kasvatuksesta sekä kehitettävä ammattitaitoamme.

Omaa ammatillista kasvuni pohdittaessa, stressin sietokyky, aikataulutusta ja itsensä johtaminen olivat asioita, jotka opinnäytetyö prosessin aikana näkyivät. Nämä ovat tärkeitä taitoja ja etenkin itsensä johtamisen taito sekä asioiden priorisointi on sosiaalialan ammattilaiselta odotettavia ja kehitettäviä taitoja. Opinnäytetyön aikana koen, että ammatillinen kasvuni jatkui ja sain myös tuoda esiin sekä pääsin käyttämään asioita ja taitoja, joita olen oppinut ammatikorkeakoulussa. Myös haastattelujen toteuttaminen sekä tutkimuksen tekeminen olivat ammatillisen kasvuni kannalta tärkeitä. Opin ja kehitin taitoja, jotka ovat tärkeitä myös tulevaisuudessa ja ennen kaikkea sain vastauksia tutkittavaan aiheeseeni.

Lähteet

Avoimen yliopiston Koppa - Teemoittelu 2014. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 19.12.2014
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

Eskola J. & Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hellsten T. 2003. Vanhemmuus - Vastuullista vallankäyttöä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hermanson, E. & Martsola, R. 2006. Aikuinen vanhemmuus - katoavan kasvatuksen jäljillä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi J. & Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hänninen V. & Nummelin L. & Teerijoki E. 2008. Retrovauvat: suomalaista lasten historiaa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Inspirans 2009, Mitä laadullinen tutkimus on. Viitattu 21.12.2014
<http://www.inspirans.fi/laadullinen-tutkimus>

Kempainen J. 2001. Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Lahikainen, R. & Punamäki, R-L. & Tamminen, T. 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Vantaa: WSOY.

Lapsiasiavaltuutettu 2014. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 21.12.2014
http://www.lapsiasia.fi/lapsen_oikeudet

Lastensuojelun keskusliitto 2014. Lapsiperhe Suomessa. Viitattu 29.12.2014
<http://www.lastensuojelu.info/sf/lapsiperhe-suomessa.html>

Makarenko A. 1950. Lasten kotikasvatus. Lahti: Lahden Työväen Kirjapaino Oy.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2012. Kasvatus ja kasvatustietoisuus. Viitattu 06.12.2012
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/kasvatuksen_tapojaja/

Matilainen, T. 2008. Lapsi elää rutiineista - helppo ja hyvä arki. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Mäkijärvi L. 2008. Aikuisen vastuu: Miten kasvatan tämän ajan lasta? Asikkala: Kirjatalo.

Ojala M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Saaranen-Kauppinen A. & Puusniekka A. 2006. KvaliMotv- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Viitattu 23.12.2014
http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Sinkkonen J. 1995. Lapsen kanssa: hyvinä ja pahoina päivinä. Juva, WSOY.

Sinkkonen J. 2010. Lapsen kanssa -hyvinä ja pahoina päivinä. Juva: WS Bookwell Oy

Sinkkonen J. 2012. Lapsen puolesta. Euroopan Unioni: WSOY

Sosiaali- ja terveysministeriö 2014. Asumistuet. Viitattu 04.01.2015
http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ja_etuudet/asuminen

Sosiaali- ja terveysministeriö 2014. Lapsiperheiden tuet. Viitattu 04.01.2015
http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ja_etuudet/lapset_ja_vanhemmuus

Sosiaali- ja terveysministeriö 2014. Toimeentulotuki. Viitattu 04.01.2015
http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ja_etuudet/toimeentulotuki

Virsta 2014, Teemahaastattelu. Viitattu 23.12.2014
<https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>

Virsta 2014, Puolistrukturoitu haastattelu. Viitattu 23.12.2014
<https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/02/>

Liitteet

Liite 1 Haastattelulomake/suunnitelma	57
Liite 2 Lisäkysymyksiä	58

Liite 1 Haastattelulomake/suunnitelma

Lapsuus

Millainen lapsuus sinulla mielestäsi oli?
Ketkä kuuluivat perheeseesi ja muita tärkeitä henkilöitä?
Ketkä kasvattivat sinut?
Millaisia asioita teit lapsena?
Mitkä asiat oli kiellettyjä lapsena/nuorena?
Millainen lapsi olit (kiltti vai rajojen koettelija)?
Missä asuit lapsuudessasi?
Miten sinut kasvatettiin?
Mitä asioita kasvatuksessa pidettiin tärkeänä?
Oliko uskonto jotenkin läsnä?
Vaikuttiko yhteiskunnalliset muutokset lapsuutesi ja miten?
Mikä aikakausi oli kun olit lapsi ja miten se vaikutti lapsuuteesi?
Millaiset asiat vaikuttivat kasvatukseesi ja lapsuutesi?
Millaisena koit kasvatuksen?
Kumpi vanhempi asetti rajoja?
Millaiset asiat oli hyväksyttäviä ja mitkä eivät?
Miten kuvailisit lapsuutta nyt ja ennen entä kasvatusta ja vanhempien vastuuta?
Mitkä asiat lapsuudessasi oli tärkeitä ja mitä ottaisit myös itse kasvattajana huomioon?

Kasvattaja

Millainen koet olevasi kasvattajana?
Oletko erilainen kasvattaja jos useampia lapsia esim. yhdellä lapsista enemmän rajoja kun toisella?
Vaikuttaako lapsen sukupuoli kasvatukseesi?
Millaisia asioita pidät kasvatuksessa tärkeänä?
Mitkä asiat vaikuttavat siihen mitkä on tärkeitä?
Millaisen paineen yhteiskunta asettaa kasvatuksellesi?
Onko jotain päälinjasta ajatusta hyvästä kasvatuksesta tai siitä mistä nyt puhutaan julkisuudessa?
Mitä toivot vanhempana päiväkodilta ja koululta kasvatuksen suhteen?
Millaisia asioita haluat lapsesi arvostavan ja hänen oppivan?
Mitä mieltä olet kasvatusehjeistä esim. vauva kirjat tai jotkut teoriat?
Millainen on hyvä kasvattaja?
Miten koet lapsuutesi vaikuttavan kasvatukseesi?
Millainen kasvattaja sinä olet entä miehesi, millaiset roolit teillä on?
Mitkä asiat sinulle on tärkeitä esim. millaiset rajat ja mitkä asiat hyväksyttäviä?
Miten koet kasvatuksen vaikuttavan lapseesi?
Koetko että aikakausi vaikuttaa kasvatukseesi entä paikkakunta tai koulutus?
Mitkä arvot ja asenteet sinulle tärkeitä entä miten näkyvät kasvatuksessa?

Kasvatus

Mitä kasvatus on?
Mitkä asiat vaikuttavat kasvatukseen?
Mitä haluaisit tietää kasvatuksesta? tai sukupolvien välisistä eroista?
Mitä haluaisit kysyä muilta kasvattajilta?
Mitkä asiat kasvatuksessa hankalia?
Millaisena koet kasvatuksen?
Mistä saat apua kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä tai asioissa?
Miten neuvola, päiväkotitoimi ja koulu tukevat entä yhteiskunta?
Onko tukiverkosto tärkeä ja miten tärkeä?
Millaista apua saat kasvatukseen?
Onko teillä vanhemmillä yhteiset näkemykset kasvatuksesta?

Liite 2 Lisäkysymyksiä

Monet kyselivätkin mitä aion opinnäytetyössäni tutkia tarkemmin ja tässä vielä siis tarkennus: Tavoitteena tuoda esiin, kasvatuksellisia eroja ja näkemyksiä, sekä uusia näkökulmia ja pohdintoja kasvatuksesta. Tavoitteena on tarkastella teorian ja vanhempien kokemuksia kasvatuksesta ja lapsuudesta ja tuoda esiin niiden eroja ja samankaltaisuuksia. Tavoitteena on myös tarkastella sukupolvien välisiä eroja kasvatuksesta miten kasvatus on muuttunut ja mitä vanhemmilta odotetaan tänä päivänä. Tavoitteena on nostattaa keskustelua ammattilaisten kesken sekä nähdä kasvatus koko elämänkaareissa ja tuoda ammattilaisille uusia käsityksiä kasvatuksesta ja miten he voivat työssään hyödyntää tietoa erikasvatus tyyleistä ja kasvatuksen historiasta miten esim. lastenhoitajat voivat hyödyntää tietoa tai esim. vanhusten parissa työskentelevät.

Tutkimustulosten tarkastelu tuo uutta tietoa ja pohdintaa, jolla pystymme kehittämään itseämme sekä mahdollisesti omaa työtämme ja ihmisiin suhtautumista, jokaisella on oma tarinansa ja menneisyytensä. Miksi olen tällainen kuin olen? Mikä on minun historiani merkitys minuun entä suvun historian merkitys minuun? Mitkä ovat kasvatuksessa tärkeät asiat olleet aina tähän päivään asti? Mitkä asiat ovat vaikuttaneet minuun entä lapsuuteeni tai omiin arvoihini ja kasvatukseeni? Näihin kysymyksiin pyrin saamaan vastauksia ja pohtimaan niitä tutkimuksen kautta, pyrin tuomaan esille teorian ja kokemusten kohtaamista. Tutkimus ei kuitenkaan anna välttämättä suoria vastauksia kysymyksiin vaan oman pohdinnan kautta jokainen saa toivottavasti jonkinlaisen vastauksen kysymyksiinsä.

Lisäkysymyksiä:

- Kerro jokin hauska tai mieleenpainuvin lapsuusmuisto. Voit kertoa myös useamman. (Esim. liittyy perheeseen tai ystäviin)
- Millaisia leikkejä leikit lapsena? Tai millä leluilla leikit lapsena? (Tuo esiin leikin nimiä)
- Tuo esiin selkeitä havaitsemiasi eroja kasvatuksessa nyt ja ennen? Entä miten lapsuus on muuttunut? Entä mitkä asiat on kasvattajan haasteita tänä päivänä?
- Voisiko yhteiskunta helpottaa vanhempien taakkaa tai haasteita, jos voisi anna muutama esimerkki, miten?
- Yhteiskunnalliset muutokset (lakimuutokset, yhteiskunnan/valtion tilanne esim. lama, uutisissa puhutut asiat kuten esim. jammu-setä tai muut ”järkyttävät ilmiöt” kuten kouluammuskelut jne.. nuorten pahoinvointi, syrjäytyminen, kouluasteiden muuttuminen jne.) Yhteiskunnallisiin muutoksiin voidaan luokitella myös globalisoituminen, kulttuuriset muutokset, väestön ikääntyminen.
- Muistatko joitakin sananlaskuja tai vanhan kansan viisauksia jotka liittyvät kasvatukseen?

Kasvatustyyliä

(http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/kasvatuksen_tapoja/)

- Lapsilähtöinen kasvatustyyli
- Aikuisjohtoinen kasvatustyyli
- Vapaa kasvatustyyli
- Laiminlyövä kasvatustyyli

Mikä kasvatustyyleistä kuvaa parhaiten sinun lapsuuttasi entä mitä tyyliä itse koet käyttäväsi kasvattajana. Perustele tai kerro esimerkkejä arjesta.

Yk:n lasten oikeuksien sopimus. Muistatko mitä siihen kuuluu?

Muita kommentteja:

